

Адкрыццё, прэм'ера, выпуск-запуск чагосьці важнага менавіта да свята — добра вядомая традыцыя. Да жаночага свята Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы адкрыў свой 101-ы сезон — паводле зноў-такі традыцыі, «Паўлінкай», дзе галоўная гераіня — дзяўчына, імя якой стала назойным. Пасля чарады камічных і драматычных падзей гераіня ўсё ж аднаецца са сваім каханым — хэпі-энд нашага спектакля, пастаўленага ў 1944-м, адрозніваецца ад п'есы. Цяперашнюю Паўлінку іграе студэнтка-другакурсніца Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтва Анастасія Варанкова. Яе педагогам у гэтай навучальнай установе з'яўляецца загадчык кафедры тэатральнай творчасці, дацэнт, кандыдат мастацтвазнаўства Іна Алексніна. А сяброўкамі ды сябрамі, прычым і ў спектаклі і ў вучобе, сталі выхаванцы прафесара той жа кафедры Зінаіды Пасюцінай. Скрозь пасляховыя жанчыны!

ст. 2 — 3

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Сакавік. «Паўлінка» прыляцела!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Дарэгія суайчынніцы!

Ад усяго сэрца віншую вас з цудоўным вясновым святам — Днём жанчын.

Сімвалічна, што самыя галоўныя для кожнага чалавека словы — мама, сям'я, Радзіма — жаночага роду. Менавіта вы захоўваеце і перадаеце новым пакаленням найважнейшыя каштоўнасці і традыцыі. Пры гэтым вам падуладныя любыя прафесійныя, спартыўныя, творчыя вяршыні.

У гісторыі краіны і народа былі розныя перыяды, але беларускія жанчыны заўсёды вызначаліся выключнай мудрасцю і спакойнай упэўненасцю ў шчасливай будучыні.

У гэты святочны дзень жадаю вам і вашым блізкім моцнага здароўя, любові, узаемаразумення, мірнага неба над галавой і поспехаў ва ўсіх добрых пачынаннях.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Суботнія сустрэчы

ВЯСНА ЯК КАЗКА ДЗЯЦІНСТВА

Напярэдадні жаночага свята «К» пагутарыла з вядомым беларускім кампазітарам Галінай Гарэлавай, якая адзначыла свой 70-гадовы юбілей.

ст. 6

Гістарыёграф

ТАЙМНІЦЫ ЮЗАФА АЛЯШКЕВІЧА

«К» распачынае новы гістарычны «серыял», прысвечаны таямніцам роду Аляшкевічаў, а таксама некаторым невядомым старонкам жыццярыса самога мастака.

ст. 14

9 877199 442780071 2 10 10

3 пільным стаўленнем да моладзі

2 сакавіка адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі, удзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Анатолій Маркевіч адзначыў, што ў адпаведнасці з рашэннем выніковай калегіі міністэрства, якая адбылася ў мінулым месяцы, неўзабаве будзе ўведзена ў практыку правядзенне шотквартальных і штомесячных нарадаў пры міністры па ўсіх накірунках дзейнасці ў сферы культуры, якія дапамогуць аператыўна вырашаць надзённыя задачы. Таксама неабходна вярнуцца да пытання стварэння пры міністэрстве Савета па культуры, у які ўвайшлі б прадстаўнікі ўсіх накірункаў сферы культуры і мастацтва, і ўсіх рэгіёнаў Беларусі.

Былі закранутыя пытанні патрыятычнага выхавання моладзі. Міністэрствам распрацаваны комплексны план захадаў у гэтым накірунку, узгоднены з Міністэрствам адукацыі і Міністэрствам абароны. Ён уключае ў сябе шэраг такіх мерапрыемстваў, як канферэнцыі, семінары, форумы, грамадскія акцыі. Таксама сёлета будзе абвешчаны конкурс сярод устаноў культуры на найлепшую арганізацыю работы ў сферы патрыятычнага выхавання.

Маладзечна рыхтуецца да фестываля

Пачалася актыўная падрыхтоўка да правядзення XX Нацыянальнага фестываля беларускай песні і паэзіі "Маладзечна — 2021", правядзенне якога запланавана на 11 — 12 чэрвеня 2021 года.

3 сакавіка 2021 года прайшоў пасяджэнне пастаянна дзеючага арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы фестываля пад старшынствам міністра культуры А.М.Маркевіча і намесніка старшыні Мінскага аблвыканкама І.С.Маркевіча

На пасяджэнні абмяркоўваліся арганізацыйныя пытанні, праграма фестываля і яго асноўныя мерапрыемствы. У аснове канцэпцыі дадзенага фестываля — юбілейная дата (20-годдзе) Нацыянальнага фестываля беларускай песні і паэзіі.

Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі — адзін з найбуйнейшых творчых форумаў. Арганізатарам фестываля з'яўляецца Міністэрства культуры, Мінскі аблвыканкам, Маладзечанскі райвыканкам, Нацыянальны акадэмічны аркестр сімфанічнай і эстраднай музыкі Рэспублікі Беларусь, Белтэлерадыёкампанія.

Урачыстае адкрыццё музычнага форуму пройдзе на галоўнай пляцоўцы свята — сцэне летняга Амфітэатра 11 чэрвеня.

Цэнтральнай падзеяй фестываля стане Нацыянальны конкурс маладых выканаўцаў беларускай эстраднай песні, у якім прымуць удзел выканаўцы з усіх абласцей краіны і г. Мінска. Фінальным акордам фестываля стане канцэрт-закрыццё XX Нацыянальнага фестываля беларускай песні і паэзіі "Маладзечна — 2021", які адбудзецца 12 чэрвеня на галоўнай пляцоўцы музычнага свята — у летнім Амфітэатры.

На працягу двух фестывальных дзён разгорнуць працу адкрытыя пляцоўкі, якія размесцяцца на Цэнтральнай плошчы, вуліцы Прытыцкага, у гарадскім парку культуры і адпачынку імя Перамогі, кінатэатры "Радзіма".

Захоўваючы повязь з землякамі

26 лютага ў Мінскім храме-помніку ў гонар Усіх святых адбыўся круглы стол "Новыя формы работы рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь з грамадскімі аб'яднаннямі беларусаў замежжя", прысвечаны актывізацыі супрацоўніцтва ўстановаў культуры рэгіёнаў з беларускай дыяспарай. Мерапрыемства прайшло з удзелам прадстаўнікоў Міністэрства культуры, Міністэрства замежных спраў, апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, а таксама прадстаўнікоў рэгіёнаў Беларусі.

Антон РУДАК

Як адзначыла ў сваім вітальным слове начальнік аддзела міжнароднага супра-

цоўніцтва і інфармацыйнага забеспячэння Міністэрства культуры Вікторыя Ратабыльская, работа з дыяспарай з'яўляецца адным з найважнейшых накірункаў міжнароднай дзейнасці. Сёння як ніколі актуальным робіцца супрацоўніцтва з беларусамі, што пражываюць за межамі радзімы — іх аб'ядноўваюць дзве сем арганізацый па ўсім свеце. У сваім выступе падчас VI Усебеларускага народнага сходу Кіраўнік дзяржавы, звяртаючыся да беларусаў свету, адзначыў, што нават за межамі радзімы яны не перастаюць быць часткай беларускай сям'і.

Мэтаакіраваная і сістэмная работа па арганізацыйна-метадычнай і практычнай дапамозе суайчыннікам за мяжой ажыццяўляецца Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур.

Заканчэнне — на старонцы 4.

Увага!

Міністэрства культуры абвясціла творчы конкурс

У мэтах стварэння сацыяльнай патрыятычнай рэкламы, накіраванай на прыцягненне творчай моладзі ў грамадска-карысную дзейнасць і на кансалідацыю нашага грамадства, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь аб'яўляе конкурс на лепшую выяву (малюнак, эскіз) "Наша культура".

Да ўдзелу запрашаюцца аўтары і сааўтары ва ўзросце да 31 года. Прыём заявак і конкурсных работ праводзіцца з 10 сакавіка 2021 года па 20 красавіка 2021 года. Для ўдзелу ў конкурсе на адрас электроннай пошты exro@bdam.by матэрыялы накіроўваюцца з абавязковай пазнакай "На конкурс "Наша культура".

Падрабязнае палажэнне і заяўка размешчаны на сайце Міністэрства культуры ў рубрыцы "Конкурсы і мерапрыемствы" <https://www.kultura.by/by/konkursy-merapryemstvy/>

Скарб з-пад каўша

Слова "скарб" у наш век зазвычай ужываюць хіба ў метафарычным сэнсе. Але бываюць і выключэнні. На мінулым тыдні медыяпрасторы абляцела навіна пра скарб самы сапраўдны, які складаецца з дрэвалюбытных залатых манет ды ўпрыгожванняў. Прычым знайшлі яго не дзе-небудзь, а ў самым цэнтры Мінска — у парку Марата Казея, які ці не кожны з нас шматкроць вымяраў сваімі нагамі. Зрэшты, у жыцці супрацоўніка музея Янкі Купалы Паўла КАРАЛЁВА такая знаходка ўжо далёка не першая (праўда, папярэднія мелі выключна гістарычную, а не матэрыяльную каштоўнасць). Так што гэта не шчаслівы выпадак: проста трэба ведаць, дзе шукаць. І цяпер будаўнікі ўжо не кляцц з таго дзівака, які пільна ўглядаецца ў свежае вярва катлавана. Яны ўглядаюцца самі.

Чаму да вынясення вердыкту "спрэчныя" аб'екты нельга чапаць?

кама парфумы. Між іншым, зроблена ў Парыжы! Адпаведна, мініскія ўкраіны сто задоў таму сёе-тое маглі сабе дазволіць!

— Зразумела, для навукоўцаў такая рарытэты не надта цікавая — гэта ж не эпоха Польшкага княства. Ды, тым не менш, мы не настолькі багатыя на каштоўнасці, каб імі грэбаваць, — дадае ён.

— І сапраўды, адна справа, калі выдзецца гаворка пра

Ілья СВІРЫН

шмат тут было розных пертурбацый...

— Ёсць звесткі, што гадоў сто таму на месцы цяперашняга парка Марата Казея знаходзілася жылля забудова, — распавядае Павел, які акурят вярнуўся з чарговага пашпарту па ім. — Раён быў не вельмі прэзентабельны: як ні як, на той час гэта гаратская ўскраіна. Раскопкі там наўрад ці калі праводзіліся — месца ўсё ж не самае цікавае для археолагаў. Але нешта вартае ўвагі, вядома, можна адшукаць. Як музейшчык не магу прайсці міма. Раблю што магу.

— Ёсць стэрэатыпы, нібы ў Мінску нічога захавалася простае не магло: надта

— Насамрэч такі стэрэатып непраўдзівы — у чым я ўпершыню пераканаўся на свае вочы з год таму, калі працы адбываліся непдалёк ад Купалаўскага музея. Будаўнікі натрапілі на па-муркі дома Луцкевічаў, і ёсць немалая доля верагоднасці, што кафія ці посуд, якія мне ўдалося знайсці ў траншеях (потым мы нават зрабілі адмысловую выставу ў музеі Купалы), належалі знакамітаму роду. Адпаведна, такія рэчы маюць таксама і мемарыяльную каштоўнасць. А вы кажаце, што нічога не захавалася!

Павел дэманструе свежыя знаходкі: керамічны кругляк, які быў свайго кштату рэ-

(Працяг. Пачатак на старонцы 1)

Ёсць пэўная сімволіка ў тым, што адкрыццё 101-га сезона легендарнага Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы прыпала менавіта на гэты сакавіцкі дзень: 03.03.21 — тройчы атрымліваецца па тры, як у казках. А тры павінны быць са шчаслівым канцом. П'еса Янкі Купалы, у арыгінале азначаная аўтарам менавіта як "сцэны са шляхоцкага жыцця", заканчвалася трагічна: настаўніка Якіма Сароку, супраць шлюбам з якім выступае бацька Паўлінкі Сцяпан (і ён жа даносіць на яго, каб без перашкод выдаць дачку за Адольфа Бькоўскага) арыштоўваюць, геранія страчвае прытомнасць. Сцяпан панура (гэта аўтарская рэмарка ёсць у тэксце) вымаўляе свае ўлюбёныя словы, якія сталі калі не мемам, па сучасных мерках, дык дакладна крылатымі: "Каханенькія, родненькія, дзве дзюркі ў носе і сканчылося". У пастаноўку Льва Літвінава, які быў галоўным рэжысёрам Купалаўскага тэатра ў 1943 — 1950-х гадах (нагадаем, што ў вайну тэатр быў у эвакуацыі ў Томску), унеслі змены: Паўлінка збягае з Якімам ад бацькоў. Што чакае яе

КУЛЬТУРА ШТОГТЫНЬВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае пасявадэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; **намеснік галоўнага рэдактара** — Юрый КАРПЕНКА; **адказны сакратар** — Таццяна ПАШЫНКА; **рэдактар аддзела**: Яўген РАТІН; **аглядальнік рэдакцыі**: Эмілія ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНІЦВІЧ.
Назва Кудзішка, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый МАРЫЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕВСКІ, **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД.
Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@ut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4, п. 1, каб. 101. Тэлефон: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Факсімільны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдаецца — Рэдакцыйна-выдавельца ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Выдавец — СПАБДЗІЧ Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чашыўкі паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 25.
Аўтары допісў наведальніцкага прозвішча, поўнасна імя і імя па бацьку, пашпартныя даныя (нумар пашпарта, дата выдання, кім і калі выданыя пашпарты, асабісты нумар), асноўныя месца працы, зарплатны адрас:
Аўтарскія рукпісы не рэдакцыйны і не вяртаюцца. Мераваўні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыялы на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2890. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Паўднёвая друк 05.03.2021 у 16.30. Замова 705.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавельства "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

маці Паўлінкі) “удачарыла” 21-гадовую студэнтку БДУКіМ Настассю Варанкову, уладальніцу га-лоўнай ролі. У Сцяпана Крыніцкага пераўвасобіўся Васіль Сушыцкі — колішні выпускнік нашай Акадэміі мастацтваў, які некаторы час працаваў у Маладзёжным тэатры, здымаўся ў кіно, узначаліў клуб-кавярню ў Радашковічах. Роля бацькі для яго вельмі жыццёвая: у самога трое дзяцей. Якім Сарокам стаў студэнт БДУКіМ Ілья Крук. Панам Быкоўскім — Міхаіл Світа, які працуе ў Купа-

лаўскім з 2018 года, адразу пасля заканчэння БДАІ. Усяго на бягучы месяц, паводле афішы тэатра, запланавана дзевяць “Паўлінак” (што ні кажыце, а таксама тройчы тры, што вынікае з даты адкрыцця цяперашняга сезона). Акрамя спектакляў, што прайшлі 3 і 4 сакавіка, “Паўлінку” можна паглядзець сёння, заўтра, 14, 21, 25, 27 (у Міжнародны дзень тэатра, калі Беларускі саюз тэатральных дзеячў раздае свае ўзнагароды — “Крыштальёвы Паўлінак”), а яшчэ 31-га. Тры сакавіцкія вечары аддазе-

Сакавік. “Паўлінка” прыляцела!

ў будучыні, застаецца дадваць глядачам, і ў кожнага можа быць свая версія працягу. Тым больш, што цяперашні фінал усё ж не самы шчаслівы, бо Паўлінка вымушана абіраць: каханак ці бацькі.

Дарэчы, спроба “дапісаць” п’есу, каб перарабіць фінал, была зроблена яшчэ Францішкам Аляхновічам у 1921 годзе ў яго аднаактоўцы “Заручыны Паўлінкі”, якую можна лічыць сёквелам: Якіма з астрога адпускаюць, бацька бласлаўляе маладых, а Быкоўскага арыштоўваюць за няправільна падпісаны вэксаль. Таксама шырокі разгорт для далей-

шых фантазій на тэму!

Але “Паўлінку” тэатра імя Янкі Купалы называюць неўміручай 3-за іншага — пастаянства ў рэпертуары, прычым у адной і той жа версіі мізансцэн Льва Літвінава, са спэнаграфіяй Барыса Малкіна і музыкай Яўгена Цікоцкага. Быў час, калі ў сталіцы паралельна ішлі дзве розныя “Паўлінкі”, бо ў 1973 годзе была напісана і пастаўлена музычная камедыя Юрыя Семянкі, якую таксама прапаноўвалі зрабіць сімвалам нашага Музыкальнага тэатра. Але Купалаўскі тэатр вызначыўся са сваім спектаклем-сімвалам раней.

Праз яго праходзілі ўсе пакаленні артыстаў, старэйшыя перадавалі свой досвед творчай моладзі.

Цяперашняя “Паўлінка” таксама з’яднала на сцэне мэтраў і пачаткоўцаў. Побач са студэнтамі БДУКіМ — народны артыст Беларусі і СССР Генадзь Аўсяннікаў, які сыграў сваяка гераніні 50-гадовага Пранція Пустарэвіча. Яго сямінай жонкай Агатай паўстала заслужаная артыстка Беларусі Тамара Міронава. Выйшла на сцэну і народная артыстка Беларусі Зінаіда Зубкова — суседкай. Вольга Няфёдава (Альжбета Крыніцкая,

На здымках: сцэны са спектакля.

Экскаватара

— Па ідэі, так яно і павінна быць: трэба спыніць працы ды паведаміць пра знаходку археолагам. Гадоў пяць таму будаўнікі метро, наткнуўшыся на скарб, дзейнічалі менавіта паводле гэтай схемы, прадуладжанага з’янадаўства. Ды на практыцы так робіцца не заўсёды. Далёка не кожны пагодзіцца забяспечыць сваёй брыгадзе прастой. Асабліва калі тэрыторыя не мае ахоўнага статусу ды і знаходзіцца недзе на ўскрайку. У такіх выпадках усё аддадзена на сумленне тых людзей, якія там працуюць.

Дый нават археалагічны нагляд — а ён у тым жа парку Марата Казея забяспечена — не заўсёды можна лічыць панацеяй. Спецыяліст не можа знаходзіцца на аб’екце зранку да вечара: у яго ёсць і іншыя заданні. Дый кваліфікаваных археолагаў у нас не так і шмат. На ўсе земляныя работы, пэўна, іх не хопіць.

— І якім вам бачыцца вырашэнне гэтай сітуацыі?

— Думаю, для пастаяннага нагляду за ходам работ варта разлічыць на дапамогу валанцёрў. Без іх у гэтай справе, пэўна, не абыйсціся. Той жа сквер Марата Казея — чарговы таму прыклад. Скарб прыцягнуў да

яго ўвагу, ды не падштурхнуў дэталёва вывучыць увесь раскоп. Ужо праз суткі ад таго насыпу, дзе знайшліся манеты, засталася не болей за палову. Пагалоска пайшла хутка, і нехта і нейкія “старашелі” старанна шукаў, ці не засталіся там якія каштоўнасці. Але варта было б тую зямлю дабіна прасеяць, каб знайсці там не толькі золата, але ўсё вартэае ўвагі. Адзін археолаг, які ажыццяўляе нагляд, наўрад ці дасць рады з такой аб’ёмнай працай. Іншая рэч — валанцёрў. Каб ведаў, я б прасеяў тую зямлю сам, паклікаўшы сяброў на дапамогу. Як сведчыць мой досвед, шпосы ці цакавае адшуквацца заўсёды!

— У наш век скарбанукальніцтва — гэта цэлая субкультура, якая сёння фактычна пастаўлена па-за межы закону, бо часта яе прадастаўнікі моцна шкодзяць захаванню археалогіі. А вось бы выкарыстоўваць іх імгот “у мірных мэтах”... Пагатоў, большасць, думаю, шукае скарбы зусім не з меркантильных меркаванняў.

— Так, шмат каму цікавы менавіта сам працэс, і было б выдатна стварыць магчымасць легальна ў ім паўдзельнічаць. Загадзя ведаючы, што ў тым ці іншым месцы пачнуцца працы, варта па-

рупіцца пра далучэнне валанцёрў. Гэта могуць быць студэнты, якія вучацца на гістарычных або музейных спецыяльнасцях, старшакласнікі на чале з руплівым настаўнікам гісторыі (ці ж можна прыдумваць лепшыя сцэнарый выязнага ўрока?), сябры маладзёжных арганізацый, якія ёсць у нас пры кожнай навукальнай установе. Урэшце, проста цікаўныя да новага досведу людзі, якія атрымліваюць задавальненне, робячы карысную справу.

— А якім вам бачыцца далейшы лёс знойдзеных артэфактаў? Асабліва калі ўлічыць, што далёка не кожны з іх можа стаць музейнай сэнсацыяй.

— Прыклад такі прыклад. Каля Тэатра оперы і балета ў транзіях удалося знайсці вельмі шмат аскепкаў керамікі. Што натуральна: некалі там месціўся буйны рынак. Думаю, было б цалкам дарэчы, каб самыя цікавыя знаходкі экспанаваліся ў фэе тэатра, разам з апевалем пра тое гістарычнае і вельмі важнае для Мінска месца, дзе ён паўстаў: Траецкай гары. Не сумняюся, што глядачы ў анімацыі ў ахвоту аглядзець і парутрыку вітрын.

— Ідэя прапаўдзе цудоўная: паказаць гісторыю таго ці іншага кутка Мінска непас-

рэдна на месцы. А тэхнічных сродкаў для гэтага сёння багата: можна ж і наўпрост у парку Марата Казея змясціць “куле-непрабывальныя” вітрыны са знойдзенымі там артэфактамі... Як цікава было б мінаку на іх напіраць!

— Так, а яшчэ цікавей было б напіраць на законсерваваны фундамент даўно зніклага храма або палаца. Без сумневу, яны вартыя захавання. Але сёння практыка наступная: калі будаўнікі знаходзяць рэшткі нейкай камяніцы (зразумела, не ведаючы, што за яна), археолаг іх фіксуе, а далей працы працягваюцца сваім ходам, і транзіі прабіваюць падмуркі. Раскопкі не праводзяцца, і таму ніхто нават не паспявае даведацца, які гэта быў будынак. Хача вярта тую знаходку спярша даследаваць, вызначыць па класцы, да якога часу яна прыналежыць, і што тут наогул магло быць. А потым ужо прымаць узважанае рашэнне, ці мае той знойдзены падмурак вялікую каштоўнасць і ці варта яго захоўваць.

Да прыкладу, на той жа Траецкай гары быў знакаміты касцёл. Прыблізнае яго месцазнаходжанне мы, нібыта, ведаем — але гэта недакладна. І вось, не так даўно будаўнікі ўскрылі непадальк ад Опернага нейкія падмуркі. Можна, гэта і ёсць рэшткі таго самага храма? Хто яго ведае?

— Ізноў жа пытанне: як палепшыць гэтую сітуацыю?

— На маю думку, тут таксама маглі б дапамагчы валанцёрў. Разлічыць на тое, што пасля неспадзяванай знаходкі адразу пачнуцца паўнаватарскія раскопкі, наўрад ці выпадае — хача б таму, што бюджэтам работ яны не прадуладжаныя. Але можна запрасіць, скажам, выкладчыка са студэнтамі, якія б расчысцілі частку падмурка і далі магчымасць навукоўцам яго даследаваць.

— Магчыма, праблема тут яшчэ і ў тым, што падмурак многія не ўспрымаюць як паўнаватарскі помнік...

— Мне даводзілася прыкладаць намаганні, каб захаваш падмуркі ўжо згаданага дома Луцкевічаў. Праз іх павінны былі прайсці дзве транзіі і яшчэ дарожка, і можна сабе ўявіць, якую шкоду гэта б ім прынесла. Звяртаўся ў Інстытут гісторыі і Мінгарвыканкам з прапановай надаць тым фундаментам статус помніка археалогіі, але, на жаль, атрымаў адмову: узрост у іх не нарта вялікі, усяго 120 гадоў. Але ўжо тое, што я праявіў такую ініцыятыву, падмуркі выратавала! Калі рабочыя прыйшлі іх разбураць, зава была ў стальні разгляду, і я меў усё падставы спыніць працы: паводле заканадаўства, да выянення вердыкту “спрэчныя” аб’екты нельга чапашь. Будаўнікі чакашь не хацелі і, махнуўшы рукой, самаходь правялі свае транзіі наўзбоч, не закронушы

падмуркаў. Толькі сцяжыну не ўдалося адвесці ўбок, але ж вялікай шкоды яна не нарабіла.

— Нават дзіўна, як вы гэта ўсё паспяваеце...

— Так, мне ўжо трэба з вамі развітацца ды бегчы рыхтаваць выставу праекта “Куфар старажытнасцяў” у Духоўнай акадэміі. Я стараюся выкупіць старыя рэчы, датычныя беларускай культуры, і знайсці магчымасць іх адрастаўраваць — у чым мне часцяком дапамагаюць прыватныя ахвярадаўцы. Часам гэта проста сведчанні эпохі: старыя часопісы, маркі, ліштвы з Гомеля, кнігі з аўтографамі... Прыкладам, на палях адной з іх невядомы вучань Віленскай беларускай гімназіі ў 1920 годзе пакінуў кранальны ды шчырыя развагі пра каханне. Але здараюцца і сапраўды добрыя сэнсацыі. З год таму ў Кобрыне была знойдзена ікона XVIII стагоддзя. Яна доўгі час выкарыстоўвалася чыста функцыянальна: была прыбітая да сценкі ў засецы, таму і захавалася. Цяпер спецыялісты працуюць над яе аднаўленнем. Такім абразом ганарыўся бы лобы музей!

— І няўжо ў наш час, калі кошт старасветчыны ўжо ўсім зразумелы, яшчэ можна такія сэнсацыі адшукваць — прынамсі, на памысным кошы?

— Як напісана ў Евангеллі, хто шукае, той абавязкова знаходзіць.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 2)

У 2021 годзе перад цэнтрам стаіць задача актыўна прыцягваць рэгіёны Беларусі да супрацоўніцтва з дыяспарай, надаць асабліваю ўвагу арганізацыі работы па стварэнні грамадскіх аб'яднанняў, заключэнні доўгатаэрміновых пагадненняў аб супрацоўніцтве, прыцягненні моладзі з ліку суайчыннікаў па мяжой да актыўнага ўзаемадзеяння, забеспячэнні арганізатывнай і метадычнай падтрымкай прэзентацыі і папулярызаванні беларускай культуры і мовы ў замежжы. Аднай з найважнейшых задач на гэты год застаецца арганізацыя і правядзенне Фэстывалу мастацтваў беларусаў свету, у рамках якога прадстаўнікі дыяспар таксама наведаюць рэгіёны Беларусі.

**З УВАГАЙ
ДА МОВЫ І МОЛАДЗІ**

Начальнік упраўлення глабальнай палітыкі і гуманітарнага супрацоўніцтва Міністэрства замежных спраў Аляксандр Апімах у сваім выступе зазначыў, што захаванне духоўнай, культурнай і гістарычнай спадчыны натуральным чынам аднае беларусаў за межжа, дазваляючы ім узмацняць сувязь з гістарычнай радзімай. Паводле розных азнак, за межамі краіны пражывае ад палтара да трох з паловай мільёнаў беларусаў, пераважная частка якіх, вядома, сканцэнтраваная ў сумежных дзяржавах, альбо краінах, якія звязаныя з Беларуссю гістарычна абумоўленымі міграцыйнымі плынямі.

Рэалізацыя сумесных з дыяспарай культурных праектаў ажыццяўляецца ў рамках падпраграмы “Беларусы ў свеце” Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі”, дзякуючы якой ладзіцца стажыроўкі творчых калектываў дыяспары, камплектуюцца беларускай літаратурнай бібліятэкі, што дзейнічаюць пры аб'яднанніх беларусаў замежжа. Зрабілася добрай традыцыяй гаспаванне дзіцей беларусаў блізкага замежжа ў дзіцячых аздараўленчых лагерах краіны. Намеснік Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Алена Радчанка таксама адзначыла, што найбліжэйшым часам мяркуюцца актыўна ізаваць супрацоўніцтва з установамі агульнай і сярэдняй адукацыі краін замежжа, дзе вывучаецца беларуская мова.

Рэкамендацыям па арганізацыі работы з беларускай дыяспарай у гарадах-пабрацімах населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь былі прысвечаны выступ дырэктара Нацыянальнага агенцтва па турызме Паўла Сапоцкі. Ён адзначыў, што беларускія рэгіёны маюць

Удзельнікаў круглага стала вітае дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Вольга Антоненка.

Захоўваючы сувязь з землямі

сваімі з чатырохсот сарака рэгіёнамі прыкладна ў чатырох дзясятках краін, і праанасаваў з'яўленне ў бягучым годзе вялікага турыстычнага і выдавецкага праекта, скіраванага на работу з гарадамі-пабрацімамі Беларусі і Расіі, рашэнне аб стварэнні якога было прынятае падчас леташняга Форуму рэгіёнаў Беларусі і Расіі. У выніку мусіць з'явіцца ладзёнік-праваднік па найбольш знакавых помніках гісторыка-культурнага і прыроднага спадчыны, які будзе спрыяць пашырэнню міжнароднага супрацоўніцтва і развіццю турызму.

**АБАПАЛ
ЗАХОДНЯЙ МЯЗЫ**

Прагучалі таксама выступы прадстаўнікоў устаноў культуры з рэгіёнаў, якія распавялі аб сваім досведзе работы з дыяспарай і прапановам па яе актывізацыі. Дырэктар Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра Святлана Каржук самым знакітым праектам, які рэалізуе пачынаючы ад арганізацыі ў сферы міжнароднага супрацоўніцтва, назвала сумесную дзейнасць з грамадскім аб'яднаннем “Музей малой Бацькаўшчыны” ў Студзюдах, прыгарадзе Бельска-Падляскага ў Польшчы. Музей, які ўзначальвае вядомае гісторык, этнограф і фалькларыст Дарафей Фіёнкі, займаецца захаваннем і папулярызаваннем гісторыі і культуры беларусаў Падляшша. Пачынаючы з 2009 года ў супрацоўніцтве з Брэсцім абласным грамадска-культурным цэнтрам музей ладзіць сумесныя фальклорна-этнографічныя экспедыцыі ў Драгічынскім, Бярозаўскім, Іванаўскім, Пінскім, Маларыцкім, Кобрынскім раёнах Брэсцкай вобласці.

Вынікам экспедыцый зрабілася традыцыя ўдзелу фальклорных гуртоў Брэсцкай вобласці ў падляш-

ска-палескім фестывалі “Там па маёвай росі”, які адбываецца на Падляшшы і з'яўляецца пляюкай прэзентацыі матэрыяльнай і духоўнай традыцыйнай культуры. У гэтых фестывалях з пачатку супрацоўніцтва прынялі ўдзел больш за трыста носьбітаў фальклору з брэсцкага Палесся, каля трох дзясяткаў калектываў. Таксама ў межах фестывалу ў музеях Падляшша адбываліся выставы народных майстроў Мікалая Тарасюка і Івана Супрунчыка.

**СЯБРОўСТВА
З БЕЛАРУСАМІ
БАЛТЫ**

Начальнік інфармацыйна-аналітычнага і рэпертуарна-выдавецкага аддзела Віцебскага абласнога метадычнага Цэнтра народнай творчасці Аля Лялькіна распавяла, што творчы сувязі з дыяспарай ажыццяўляюцца перадусім праз удзел творчых калектываў беларусаў замежжа ў міжнародных святах і фестывалях, дзе сталя ўдзельнічаюць гурты з Латвіі. Асабліва актыўнае супрацоўніцтва наладжанае ў Латвіі з беларускім культурна-асветніцтвом таварыствам “Уздым”, цэнтрам беларускай культуры Даўтаўпілса, таварыствамі “Лянок” з Елгавы, “Спадчына” з Вентспілса, “Спатканне” з Екабіпілса, а таксама беларускім цэнтрам “Крок” горада Вісгагіна ў Літве. Адбываецца ўзаемны абмен і гастролі фальклорных калектываў вобласці ў гарадах Латвіі.

Начальнік аддзела культурна-асветніцкай працы, мастацтваў і навукальных устаноў упраўлення культуры Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта Сяргей Давыдзік зазначыў, што паміж упраўленнем і беларускім грамадска-культурным таварыствам у Беластоку ўжо каля дваццаці гадоў дзейнічае пагадненне аб супрацоўніцтве, у рамках якога ладзіцца фестываль “Артыстычныя сустрэчы “Гродна — Беласток”, што дапамагае захоўваць і папулярызавать музычна-песенную культуру

металычнага Цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы Іна Балаўнёва згадала аб супрацоўніцтве, наладжаным з Новасібірскім цэнтрам беларускай культуры, у рамках якога кіраўнікі этнаграфічных калектываў Новасібірска прымаюць удзел у рэспубліканскім семінары-практыкуме “Аматарскі тэатр у сацыякультурным аспекце горада і рэгіёна”. У кастрычніку 2020 года праішоў сумесны навукальны семінар-практыкум па вышананцы з правядзеннем

Дзяржынскім раённым выканаўчым камітэтам і Беларускай суполкай Львёўскай вобласці, Мядзельскім раённым выканаўчым камітэтам і Чарнігаўскім гарадскім нацыянальна-культурным таварыствам беларусаў “Сябры” ва Украіне.

Больш за дзесяць гадоў заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь, народны ансамбль танца “Сюзор’е” з Палаца культуры горада Салігорска супрацоўнічае з арганізацыямі беларускай дыяспары ў Сочы — па ініцыятыве цэнтра беларускай культуры Лазарэўскага раёна горада калектывы штогод праводзіць у Сочы канцэрт для суайчыннікаў.

Варта адзначыць адукацыйную дзейнасць этнограф, спецыяліста Любанскага раённага Цэнтра культуры Сяргея Выскваркі, які правёў майстар-класы па традыцыйных беларускіх народных танцах для ўдзельнікаў творчых калектываў беларускай аўтаноміі Сібіры, Беларускай супольнасці ў Вільні, беларускіх таварыстваў у Санкт-Пецярбургу і Клайпедзе.

У красавіку пазамінулага года прадстаўнікі беларускіх дыяспар Армэніі, Італіі, Казахстана, Расіі, Латвіі, Літвы, Польшчы, Узбекістана, Украіны, Эстоніі ў рамках рэспубліканскай творчай стажыроўкі для кіраўнікоў беларускіх замежных непрафесійных калектываў і старшын беларускіх грамадскіх аб'яднанняў за мяжой наведалі Лагойскі раён. Для ўдзельнікаў стажыроўкі былі праведзены майстар-класы па ганчарстве, саломаліцтве, ткацтве.

Асноўныя напрамкі супрацоўніцтва з суайчыннікамі за мяжой уключаныя ў праект Праграмы развіцця канфесійнай сферы, нацыянальных адносін і супрацоўніцтва з суайчыннікамі за мяжой на 2021 — 2025 гады, які цяпер знаходзіцца на ўзгадненні. Для актывізацыі дзейнасці па ўсталяванні кантактаў паміж арганізацыямі культуры і грамадскім аб'яднаннем дыяспары, работу ў гэтым кірунку неабходна зрабіць не эпідэмычнай і заснаванай на асабістых кантактах, а вывесці на больш выразны арганізацыйны ўзровень, а таксама выпрацаваць план сумесных мерапрыемстваў, у якіх могуць выступаць калектывы грамадскіх аб'яднанняў беларусаў замежжа і рэгіёнаў Беларусі. Вялікую ўвагу ў сённяшняй сітуацыі, безумоўна, варта надаць рабоце ў дыстанцыйным фармаце — анлайн-семінарам і трансляцыйным мерапрыемстваў. Сувязь з суайчыннікамі за мяжой можна і неабходна падтрымліваць у любых умовах.

**НЕ ГУБЛЯЮЧЫ
СУВЯЗІ ў НОВЫХ
АБСТАВІНАХ**

Досведам работы з дыяспарай, што ладзіцца ў Мінскай вобласці, падзялілася намеснік дырэктара Мінскага абласнога Цэнтра народнай творчасці Наталля Даўнаровіч. Падпісанні і рэалізуюцца пагадненні аб супрацоўніцтве ў галіне адукацыі, культуры, спорту і турызму паміж Барысаўскім раённым выканаўчым камітэтам і Нарвскім беларускім нацыянальна-культурным таварыствам “Сябры” ў Эстоніі,

беларускага насельніцтва Падляшша, пачаргова адбываючыся ў Гродна і Беластоку. Устаноў культуры Гродзеншчыны таксама актыўна супрацоўнічаюць з Беларускай дыяспарай Латвіі.

СУСЕДСКАЯ СПРАВА

Дырэктар Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава Пятро Цалка распавёў аб досведзе наладжвання кантактаў з дыяспарай у сумежных раёнах Расіі. Усталяваць такія сувязі дапамагаюць этнаграфічна-фальклорныя экспедыцыі, якія праводзяцца на Бранска-Чарнігаўска-Гомельскім памежжы. Паралельна ладзіцца работа па абмене матэрыяламі фальклорных экспедыцый і калекцыямі музейных устаноў адпаведных рэгіёнаў.

Таксама адбываецца супрацоўніцтва з беларусамі Томскай вобласці, прадкі якіх пасяліліся ў тых мясцінах у пошуках лепшай долі напачатку мінулага стагоддзя. Сучасная эпідэмыялагічная сітуацыя падштурхнула да таго, што цягам мінулага года для беларускай дыяспары Томска і Іркуцка былі праведзены каля двух дзясяткаў анлайн-майстар-класаў па спеве, вышывах, ткацтве, традыцыйным строі.

**КАНЦЭРТЫ
ДЛЯ ДАЛЁКІХ
ЗЕМЛЯКОў**

Намеснік дырэктара Магілёўскага абласнога

Падчас пасяджэння.

Фота ТАЦЫНЫ МАТУСЕВІЧ

Вядомая кампазітар Галіна ГАРЭЛАВА — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, прафесар, загадчыца кафедры кампазіцыі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі — адзначыла ўчора 70-гадовы юбілей. Яе творы ўпрыгожваюць многія значныя канцэрты і фестывалі сучаснай камернай музыкі — не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі, дзе друкуюцца ейныя партытуры і адкуль яна атрымлівае ўсе новыя замовы на прэм'ерныя выкананні сваіх опусаў. Бо музыка Гарэлавай як «аўтапартрэтнае» ўвасабленне творцы — гэта спалучэнне тонкай паэтычнасці і філасофскай мудрасці. Але напярэдадні жаночага свята наша размова пачалася з моднай сёння гендарнай праблематыкі.

зова даводзілася гаварыць пра тое, як зняцілася прафесія кампазітара. І справа не толькі ў фінансавых момантах. Сучасны камп'ютарны праграмы прапануюць набор гатовых патэрнаў, з якіх можна скласці музычны твор, і тым ураўніваюць знаўцу і чалавека непісьменнага — усе ў роўных умовах. Але не ўсе разумеюць, што якасць такой працы — розная. Да таго ж, кампазітар-прафесі-

та дыктант нябёсаў. Але гэта важна і тое, як ты гэты дыктант напішаш. Бо графаман таксама выдае твор за творам!

— А ідэальны студэнт, які вучыцца на кампазітара? Бо існуе думка, што чым менш творца слухае іншай музыкі, тым ён больш самастойны.

— Насамрэч, дасведчанасць, інтэлект неабходны не меней, чым называлі па вектары разумовы працэс. Чым лепей чалавек

раў для трубы і ансамбляў медных духавых, цудоўны гітарыст Павел Кухта, які патрабуе ад кампазітара не проста новай музыкі, а музыкі «складанай», што не можа мяне не захапляць. Нельга не нагадаць і знакамітага гітарыста і педагога Валерыя Жывалеўскага, які аднойчы сказаў мне: вы пішаце інтуітыўную музыку, але ж дзякуючы яму з'явіўся Канцэрт для гітары. Нарэшце, Міхаіл Канстан-

лодшага, па-руску ён называўся «Музыкадел». Там ішла гаворка пра грамадства, дзе заблылі на Баха, бо музыка ператварылася ў гукавае аздабленне рэкламы. Але з'яўляецца нейкі чалавек па прозвішчы Бак, які сваімі вольнымі імпрывізацыямі на акустычных інструментах вяртае людзям феномен абертона. Гэта так іх узрушае, што падобная музыка набывае ўсё большую папу-

Вясна як казка дзяцінства: фарбы суму і радасці

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Галіна Канстанцінаўна, да вас неаднойчы звярталіся з прапановамі ўступіць у разнайстайныя згуртаванні жанчын-кампазітараў, уключаючы міжнародныя асацыяцыі такога кшталту. Я і сама была сведкай адной з падобных прапаноў, калі вы пажартавалі: маўляў, ну куды ж я без мужчыні! А калі сур'ёзна?

— Хтосьці неяк сказаў, што крылы ёсць ва ўсіх. Але ў мужчыні — каб лётаць. А ў жанчыні — каб ахінаць, бараніць імі дзяцей і сямейны агмень. Насамрэч і на жанчыну, і на мужчыну аднолькава націскаюць жыццёвыя абставіны — яшчэ незразумела, на каго больш. Бо мужчына, за плячымі якога сям'я і дзеці, міжволі пачынае ўзважваць: творчасць ці грошы. Сучаснасць дала жанчыне куды больш магчымасцей, чым было раней. Ды ўсё ж трэба размяжоўваць сацыяльны статус у ўласна мастацкай здольнасці, узровень якіх ад гэтага не залежыць. Так, гендарны падыход сёння ў трэндзе па ўсім свеце, але асабіста мне ўсялякі падзел па такіх прынцыпах глыбока непрыемны і непрыемны, я бачу ў ім дэфармацыю свядомасці. Даходзіць да кур'ёзаў. Неяк гадоў 15 таму мне дасла-лі з Каліфорніі запрашэнне на фестываль жаночай музыкі. Паглядзела спіс краін — Іран, Ірак, Пакістан, Албанія... Бо назва форуму — «Прыўзнімі парадку!». Дык пры чым тут Беларусь? Калісьці Эдзі Тырманд, паэзій мяне, Людмілу Шлегер успрымалі як выключэнне з правілаў. А паглядзіце, колькі цяпер дзяўчат і маладых жанчын працуюць у гэтай сферы! Аксана Амільчук — у Германіі, там жа — Саша Данышова, якая паралельна з кампазітарскай творчас-

цю сышла ў педагогіку, па ўласнай метадыцы займаецца музыкай з шасцімесячнымі дзецьмі. Каця Шымановіч — шматдзетная маці, а яе балет «Джымс і Персік-волат» два гады таму пастаўлены ў нашым Музычным тэатры. А яшчэ Вольга Палгайская, Аліна Безенсон, Алена Гуціна, Люба Сыцько, на якую ў мяне вялікая надзея, леташняя выпускніца Іра Кулагіна, магістрантка Аня Рудая. Гэта далёка не поўны спіс! Ды і старшынёй Беларускага саюза кампазітараў пасля смерці Ігара Лучанка была абрана жанчына — Алена Атрашкевіч.

— Гадоў дваццаць таму напільму менавіта дзяўчат, а не хлопцаў на кампазітарскае адзяленне Акадэміі музыкі лічыўся прыкметай аб'ясцэння прафесіі: маўляў, хлопцы як патэнцыйныя «кармільцы» імкнучыся абраць спецыяльнасці, што прыносяць больш прыбытак.

— Усё так, толькі слова «напільму» на маю думку, залішняе. Мне неаднара-

Кампазітар — гэта не прафесія, а склад мыслення, спосаб жыць. Гэта той музыкант, якому ўвесь час хочацца сачыняць, бо гэтага прагне яго душа, яго ўяўленне.

янал ураўняўся з імпрывізатарам. Той фантазіруе ідэямі, здольны імпрывізаваць гадзінамі, ды не мае ніводнага завершанага твора. Бо кампазітарская прафесія прадугледжвае не толькі прыдумванне музыкі, але і яе выкладанне ў нотным тэксце, які можна было б узяць.

— Што тады для вас — ідэальны кампазітар?

— Тое, чаму вучуў мяне Дзмітрый Смольскі, у якога я займалася ў кансерваторыі: кампазітар — гэта не прафесія, а склад мыслення, спосаб жыць. Гэта той музыкант, якому ўвесь час хочацца сачыняць, бо гэтага прагне яго душа, яго ўяўленне. Паводле Сафіі Губайдулінай, сачыненне — гэ-

дае гісторыю мастацтваў, цікавіцца не толькі музыкай, але і ўсёй сферай культуры, тым большая ў яго прастора для фарміравання ідэй. Калі ў 1960-я ў часопісе «Москва» надрукавалі «Майстра і Маргарыту» Булгакава, мы чыталі раман усім курсам, абмяркоўвалі яго між сабой. І ўзнікла ўражанне, што ўсе мы шасціра чыталі розныя творы. Бо когосьці заінтрыгаваў рэлігійны аспект, хтосьці ўбачыў найперш іранічныя замалёўкі з жыцця Саюза пісьменнікаў, хтосьці — каханне, а камусьці больш даспадобы была фантазмагорыя, баль Воланда. Кожны абраў тое, што яму бліжэй. Таму ідэальны якасць студэнта — гэта цікаўнасць, але не праз дзвярнуць шчыліну. І, вядома, жаданне быць у прафесіі, ствараць свой мастацкі сусвет, якога не існуе

цінаў, праз актыўнасць, няўрымсліваць якога сучасная беларуская музыка ўзбагацілася безліччу твораў з удзелам самых розных ударных інструментаў. І менавіта ён ініцыяваў штогодні праект «Траматана», які збірае найбольш цікавыя творы для самых разнастайных інструментальных складаў.

— Тады давайце ўжо скажам і пра ідэальнага слухача. Падрыхтаваны? Удумлівы?

— Калі гаварыць пра маю музыку — уважлівы да дробязяў, нюансаў, гатовы ў іх услухоўвацца.

— У дачыненні да ўсёй акадэмічнай музыкі розных эпох — таксама? Ці ёсць адрозненні?

— Мне не падабаецца азначэнне «акадэмічная», тут ёсць водгулле пэўнага кансерватызму. Куды лепей іншая назва — філарманічная музыка, разлічаная на сапраўдных арыстакратаў духу (і сльху), захаваўшы вечных каштоўнасцей. Прырода чалавека, яго псіхалогія будуць на пачуццях: любові, рэўнасці, зайдзрасці, прагі ўлады. Трэція частка Другой сімфоніі «Антар» Рымскага-Корсакава (ён паэзій перайменаваў яе ў сімфанічную сюіту) так і называецца — «Слодыч улады». Герой праходзіць выпрабаванне слодычамі помсты, улады — і прыходзіць у фінале да «Слодыч кахання», які становіцца для яго куды больш прыцягальным за іншыя пачуцці. Прызначэнне музыкі, як і ўсялякага мастацтва, не «абслугоўваць», а скіроўваць чалавека да самога сябе, да разумення і выхавання сваіх унутраных памкненняў. Пена, накіп дзён прайдуць, застанецца чысты булён — музыка, звернутая да пачуццяў. Неяк мая была студэнтка Віка Спарыш прынесла фантастычны апавед Лойда Бігла-ма-

лярнасць, праз час адкрываецца першая пасля доўгага забыцця канцэртная зала. Ёй хочучь надзея імя таго музыканта, але яно ўжо шло «ў народ», трансфармавалася. Апошняя літара блятаецца — атрымліваецца Бах. Вельмі сімвалічна.

— Гэта ваш любімы літаратурны твор? Ці ўсё ж паэзія? Магчыма, кітайская, японская, якая нахняла многія вашы кампазіцыі. А можа, Біблія? Вы часта цытуеце псалмы ў сваіх назвах.

— Ніколі не здагадаецца — казкі братоў Грым.

— Дык вось чаму ў вас так многа дзіцячай музыкі! А я думала, з-за сына, а цяпер і ўнукаў.

— Гэта таксама адыграла сваю ролю. Але многае, калі не ўсё, пачынаецца з дзяцінства. Яно ў гэтым сэнсе — ідэальнае, нягледзячы на складаныя побытавыя ўмовы, пакаідае светлыя ўспаміны. Наша сям'я жыла ўшасцёх у аднапакаёўцы. З кухні зрабілі прытулак для мяне з бабурлі, кухню змясцілі ў пярэднім пакоі. Цацка было мала, але гэта стымлявала фантазію, і тая «ажыўляла» лобы прадмет, выяву.

— Любімы жываліс — таксама з дзяцінства? Мяркуючы па вашай музыцы, я лічыла, што гэта французскія імпрэсіяністы.

— Улюбённых карцін шмат. Але самая-самая — «Адліга» Фёдара Васільева. Яе рэпрадукцыя вясела ў дзіцячай музычнай школе, дзе я вучылася. Расхлябаная дарога, па ёй ідуць стары з дзіцём. Каліяны на пачымельным снезе завораваюць, вабяць, бышчам «уцягваюць» у сваё кола, а наперадзе — незразумелая, трывожная далачыня, як сам зямны лёс чалавека, тым больш, чалавека творчага... А самая радасная — «Сакавік» Ісаака Левітана. Сонечны, шматспадзеўны. Як бачыце, усё на якое сыходзіцца.

Мушкецёр анімацыі Ленкін

На пачатку гэтага года, юбілейнага для ўсёй беларускай анімацыі, і свой уласны юбілей — 60-годдзе — адзначыў адзін з самых вядомых і ўшанаваных рэжысёраў нашага анімацыйнага кіно Аляксандр ЛЕНКІН. Яго першая стужка на кінастудыі “Беларусьфільм” выйшла яшчэ ў 1988 годзе, а праца над апошняй па часе была вось толькі скончана. Фільмы Аляксандра Ленкіна добра ведаюць дзеці — менавіта ён аўтар, сцэнарыст і рэжысёр, папулярных серыялаў для самых маленькіх “Прыгоды рэактыўнага парася” і “Рыбка з імем Нельга”, стваральнік фільмаў паводле беларускіх казак: найбольш знакаміты, шматкроць адзначаны ўзнагародамі на фестывалях — “Дзед”. Але і дарослая аўдыторыя сярод фільмаў Ленкіна знойдзе для сябе і нешта філасофскае, лірычнае, паэтычнае: тут варта згадаць стужку “Птаха”, што таксама неаднойчы адзначалася на фестывалях, — і нешта жартаўлівае, гарэзлівае. Ад самых першых дзён у анімацыі да падзеяў ужо гэтага года мы пройдемся з Аляксандрам Ленкіным у гонар юбілею.

Надзея КУДРЭЙКА

— Як атрымалася, што вучыліся вы на акцёра, а сталі рэжысёрам мультфільмаў?

— Насамрэч я хацеў быць не акцёрам, а рэжысёрам ігравога кіно, — такая мара ў мяне з’явілася недзе ў класе дзявятыя. Пра мультфільмацыю я нават і не думаю. Але ў тэатры часам паступаць на рэжысуру адразу пасля школы было практычна незвычайна. Гэта зараз чамусьці лічыцца нармальным, калі чалавек без жыццёвага досведу ідзе на рэжысёра. Я і сам разумеў, што спачатку трэба чамусьці навучыцца, трэба пасталець. Вырасціў атрымаць вышэйшую адукацыю ў блізкай галіне. А я ўжо і маляваў, і ў тэатральных гуртках пазаймаўся. Так, з групай сяброў і сябравак мы рушылі ў Маскву паступаць на акцёраў, і мяне прынялі ў Шчэпкінскае вучылішча. Два гады я ў Маскве адвучыўся, заканчваў ужо ў Мінску ў тэатральна-мастацкім інстытуце. Збіраўся ісці ў тэатр, але, пакуль была паўза, часова пайшоў на “Беларусьфільм” у мультжых да свайго дзядзькі — рэжысёра Ігара Воўчака — на падпрацоўку мастаком-фазаўшчыкам. І ўжо праз тры тыдні зразумеў, што гэта — маё, што анімацыя сапраўды чароўнае мастацтва, вартае таго, каб яму прысвяціць жыццё. Так я і зрабіў, як бачыце.

А да ігравога кіно з таго часу стаў даволі роўна таго віду, бо ў анімацыі ўбачыў значна больш магчымасцяў. Але як акцёр пасля нават зняўся ў некаторых фільмах, напрыклад у “Дзяржаўнай граніцы”.

— З нагоды юбілейнай даты можам успомніць самы першы ваш фільм? Для вас гэта была ж, мабыць, значная падзея?

— Гэты фільм я прыгадаю з задавальненнем. Талі і для ўсяго беларускага кіно адбылася падзея, калі ў 87-м годзе Дзяржкіно БССР нарэшце вырашыла самастойна, незалежна ад Масквы даць грошы на тры беларускія дэбюты. Два былі ў ігравым кіно, і мой — у анімацыйным. Так і з’явілася “Просветленая ноч”, 15-хвілінная

стужка. У Беларусі на той час анімацыя ўвогуле была на ўздыме, у яе прыйшлі маладыя таленавітыя творцы, такія, напрыклад, як Міхаіл Тумеля, Вячаслаў Бакунович, іншыя. Усе разам мы стварылі на студыі вельмі цікавую творчую атмасферу. І мая першая стужка амаль для ўсіх, хто яе рабіў, была першай — і для мастака-пастаноўшчыка, і для мультыплікатараў... Атрымалася добрая фестывальная работа пра тое, як у вялікім свеце, дзе адбываюцца мільёны і мільёны кантактаў, часам бывае складана адшукаць свайго адзінага дарагога чалавека, якому можна аддаць усё сваё жыццё.

— Пачыналі вы з фільма для дарослых, з так званых фестывальных кіно, але самыя папулярныя і шырока вядомыя вашыя фільмы — усё ж для самых маленькіх гледачоў. Я маю на ўвазе цэлыя серыялы — “Прыгоды рэактыўнага парася”, “Рыбка з імем Нельга”...

“Дзед”.

— Трэба ўлічваць, што часта гэты падзел — дзіцячы фільм ці дарослы, фестывальны ці камершырны, даволі ўмоўны. Але што тычыцца згаданых вамі — то так, яны папулярныя. Але, магчыма, тут пытанне да тэлебачання — чаму яно іх так часта паказвае? (смях) Мы ж на кінастудыі здымаем да дзясятка анімацыйных стужак у год, і палова знятага дакладна вартая таго, каб быць паказаным. Мене, канешне, прыемна, што менавіта мае работы не абдзеленыя ўвагай, але і іншыя фільмы я хацеў бы бачыць. Увогуле, у мяне каля 30 стужак, і не ўсе, дарэчы, беларусьфільмаўскія. Вось, напрыклад, вельмі цікавы фільм “Шарман” я зрабіў на прыватнай студыі Validia — была такая ў 97-м годзе. У мяне хапае і таго, што на-

зваецца фестывальным кіно — для падрыхтаванага гледача, і таго, што зроблена для так званай шырокай аўдыторыі, што знята для самых маленькіх. Але ізноў жа скажу пра недакладнасць гэтых тэрмінаў. Выдатным прыкладам можа быць Андрэй Таркоўскі: у Савецкім Саюзе па касавых зборах яго фільмы былі трэцімі пастаноўшчыкамі Разанава і Гайдая. Вось як ні дзіўна. Бо на

“Прыгоды рэактыўнага парася”.

фільмы Таркоўскага хадзілі не адзін раз, а тры, пяць, дзесяць, таму што яны патрабавалі даволі сур’ёзнага асэнсавання. Мой “Дзед” — паводле народнай казкі — на ўсіх фестывалях, на якіх быў, атрымаў узнагароды. Што не перашкаджае яму быць і папулярным. Ці фільм “Птаха” — ён мне вельмі падабаецца: гэта гісторыя пра старога пастуха, што вяртаваў птушаня, якое потым ператварылася ў прыгожую ластаўку і напоўніла жыццё чалавека цеплынёй і любоўю. Вось быццам жа фестывальнае кіно, умоўна для дарослых. Але і дзеці глядзяць з вялікім задавальненнем.

На “Беларусьфільме” мы здымаем самыя розныя фільмы і для самай рознай аўдыторыі. І адукацыйныя стужкі робім вельмі ня-

дрэнныя. Якраз стараемся захоўваць гэтую шматжанравасць, бо калі яе не будзе, студыя ператворыцца ў нейкае фармальнае аб’яднанне. А такія доўга не жывуць.

— Відэавочна, вы маеце клопат не толькі за сябе, але і за ўсю студыю анімацыйных фільмаў, адзін час вы былі і яе мастацкім кіраўніком. Баліць душа за агульную справу?

— Мастацкім кіраўніком я пабыў нядоўга, гады тры. А потым — такая гісторыя — яшчэ два гады і я, і ўсе навокал думалі, што я мастацкі кіраўнік, але аказалася, што неяк цішком мяне ўжо пазбавілі гэтай пасадзі. (смях) Бо я заўсёды меў даволі актыўную і выразную пазіцыю наокоп таго, што на студыі адбываецца, як наша анімацыя павінна развівацца, як усімі працэсамі павінны кіраваць менавіта прафесіяналы. Некаторым яна не падабалася. Таму пра тое, што ўжо не мастацкі кіраўнік, я даведаўся выпадкова. Сітуацыя, як кажуць, і смех і грэх.

Натуральна, за нашу стужку і нашае кіно я і перажываў, і перажываю. А зараз сітуацыя складаная, усе ведаюць: моладзь сыходзіць — ды і я не толькі моладзь, спецыялістаў не хапае, заробку няма. І гэта ж я не толькі за агульную справу хваляюся, а і за свае фільмы! Я кіно раблю не адзін, у групе звычайна каля 20 чалавек, і я хачу, каб яны ўсе былі прафесіяналамі, каб яны атрымлівалі грошы, каб вучылі маладых, а тыя каб не вымушаны былі шукаць працу недзе ў іншых месцах. Калі коротка, я за тое, каб на ўсіх пазіцыях — што на творчых, што на кіраўнічых — былі менавіта

прафесіяналы, а не выпадковыя людзі.

— 12 сакавіка будзе адзначаць 50 гадоў беларускай анімацыі. Ці ёсць нагоды для аптымізму?

— Я скажу, можа, і няспіла, але як ёсць. Беларуская анімацыя за гэтыя 50 гадоў заявіла пра сябе як пра адну з найярэйшых з’яў у ўсёй беларускай культуры, прычым як унутры краіны, так і за яе межамі. Пашвэрджанне аўтарытэту ва ўсім свеце — незлічона колькасць прызоў і запрашэнняў на фестывалі. І дагэтуль мы, нягледзячы ні на што, робім вельмі класнае анімацыйнае кіно, найвышэйшага ўзроўню, у нас выдатныя рэжысёры і мастакі. Так што юбілей я сустракаю з гонарам за тое, што ўжо амаль 35 гадоў з’яўляюся часткай гэтай з’явы. Ці ёсць нагоды для аптымізму — думаю, ёсць. Фільмы ўсё ж здымаюцца, фінансуюцца, таленавітыя людзі, як я казаў, у нас ёсць, значыцца, добрае кіно будзе працягваць з’яўляцца.

— Вы застаецеся верным “Беларусьфільму”, нягледзячы на цяжкасці. Згадваючы ўсе 35 гадоў, ці атрымліваецеся ў вас здымаць менавіта тое, што вы самі хацелі і пра што марылі, ці часцей усё ж даводзілася сыходзіць з рэальнай сітуацыі і магчымасцей?

— Мяне часта куды-небудзь запрашалі, я ж прапашаваў і ў іншых калектывах, і нават у іншых краінах. Але тут такая справа — дзе ў чалавека якар. Я магу глядзець у розныя бакі, але якар у мяне ўсё роўна ў Мінску. Да таго ж я сапраўды вельмі люблю Беларусь і вельмі хачу, каб у нашай краіне была самая крутая анімацыя.

А ці заўсёды здымаў менавіта тое, што сам хацеў, —

мабыць, фіфці-фіфці. Дарэчы, пра рэактыўнага парася і рыбку Нельга я не збіраўся здымаць, начальства пераконвала. Зараз ужо не шкадую, хіба згадваю, што вострым серый “Рыбка” мы рабілі каля ісці далей. Але ж арганізацыя працэса, так бы мовіць, якая не залежала ад творчай групы, падвяла. А з тых, што сам вельмі хацеў, — ужо згаданы “Дзед” і “Птаха”, быў калісьці ў мяне і лялечны фільм “Церам-церамок”. А яшчэ “Яма, танцы, чатыры струны”, “Каму чорт дзетак калыша” паводле казкі Уладзіміра Караткевіча — добрае кіно. Спіс можна працягваць.

— Апошнія гады вы прысвяцілі стварэнню ізноў жа серыяла “Тошка і яго сябры”. Як з’явілася ідэя героям мультфільма зрабіць бульбінку?

— На пачатку гэтага года, дарэчы, мы здалі чацвёртую серыю “Тошкі”, зараз я пішу сцэнар ужо для пятай. А ідэя прыйшла не тое што мне асабіста. Гадоў шэсць таму — я якраз быў мастацкім кіраўніком студыі — была пастаўленая задача: зрабіць чарговую мультыплікацыйны серыял. Мы з калегамі сабраліся і зладзілі такі мазгавы штурм: у якасці героя прапаноўваўся і васілёк, і бусел, і зубрана. Такім чынам дабраліся да бульбіны Тошкі. Бульба ж, можна сказаць, адзін з нашых сімвалаў. Нехта можа ўбачыць нешта дрэннае ў тым, што беларусы называюць бульбашамі. А я лічу, калі зрабіць так, што гэтым можна ганарыцца, то ўсё стане на свае месцы. І мы прыдумалі для Тошкі цэлы свет, у якім ён жыве. І вост ужо паспяхова завяршылі чацвёртую частку. Іншая справа, што падобныя серыялы трэба здымаць не па серыі на год, а па тры-чатыры як мінімум, каб гэта можна было адразу выпускаць да гледача, каб быў нейкі рэзананс. Вось тая ж “Маша і мядзведзь” — там адначасова працуе некалькі рэжысёраў, некалькі груп, то і атрымліваецца з’ява.

— А толькі “Тошка” ў вас як у рэжысёра цяпер на парадку дня?

— Зараз абмяркоўваецца яшчэ адзін праект. Летась сумесна з расійскай анімацыйнай студыяй “Мір” мы прапашвалі над серыял “Кампазітары свету — дзеціам”. Я рабіў фільм паводле песні “Жук” Мадэста Мусаргскага. А цяпер мы хочам, каб і нашы беларускія кампазітары былі ў гэтым праекце. Я прапаноўваю зрабіць стужку паводле дзіцячай п’есы Яўгена Лебавы “Мушкецеры”, якая мне вельмі падабаецца. Там вельмі выразная, характэрная, проста такая кінематаграфічная музыка. Я ўжо і сюжэт прыдумаў. Вельмі разлічваю на тое, што ідэя ўвасобіцца ў жыццё.

Зямля пад нагамі, неба над галавой

Левані Марчанка. "Слабодка. Пейзаж з касцёлам". 1990 год.

Чалавек праходзіць па жыцці, нават калі ад з'яўлення на свет да скону не выяжджа за межы паселішча, дзе нарадзіўся, і ўвесь гэты час бачыць за акном адзін і той жа нязменны краіны. Есць прыявеццэ пра чалавека, які захоўваў спакой на тле агульнай мітусні, нікуды не союваўся са сваёй падворка, між тым, які вакол яго ўсе кудысьці спяшаліся. Па лепшую долю. Калі ж яго запыталі, чаму ён нікуды не імкнецца, можа ведае якую таямніцу, што трымае яго на гэтым месцы, чалавек адказаў: "Куды ты ні пойдзеш, усё адно пад нагамі будзе зямля, над галавой — неба, а на карку — дармадэр".

Відаць, падобным жыццёвым досведам і тлумачыцца, што часта ў сталыя гады нават заўзятыя вандрункі становяцца дамасадамі. Ўзрост і Мстак Леанід Марчанка здолел пабачыць свет, а стрывожвай тэмай ягонай творчасці заўжды была Беларусь.

Пётра ВАСІЛЕўСЬКІ

3 араз у Нацыянальным мастацкім музеі праходзіць ягоная персанальная выстава пад назвай "Letanic маe Яг". Напісаў "персанальны" і ўдакладніў, што персана ў фізічным сэнсе адсутнічае. Мстак нарадзіўся ў 1941 годзе, памёр у 1996-м. Гэта выстава памяці, прымарканая да 80-годдзя з дня нараджэння. Творча спецыяльнасцю спадар Леанід — графіка. Выдаю ён найперш які майстар афарма. Плённа працаваў таксама ў літаратуры і лінарыі. Яго любіў акаварь. Зноўку таке спалучэнне экзамплі і акаварі выглядае ненаaturalным. Бо экзамплі — справа тэхналагічная, а і па тэрыі яна ад мстакта дысцыпліны, засяроджанасці, дакладнасці, а вось акавараль, у параўнанні з ім, — лі-

Вучыцца ў мастацтва, духоўна ўзбагачацца самаму і выхоўваць мастацтвам іншых — так фармулёе сэнс сваёй творчай драмы галоўны рэжысёр ДУК "Слонімскай драматычнай тэатр" Васіль Сявец, якога з савакія калектывы тэатра павіншаву з паўвековым юбілеем. Выразнасць пазіцый у мастацтве, умацаванне рэалістычных прынцыпаў, своеасаблівы жызтжывёвай праўды на сцэне — вось крэда Слонімскага творчага тэатральной калектыву, які ён узначальвае з 2011 года.

Васіль Сявец — легендарны мінчанін у афарменні, дзе свята, канцэртны, фарбы і музыка ствараюць гранічна дакладную ў тэй годзе са нейкаю асабліваю атмасфэру дзевяняці. Але ў сваім калектыве і на людзях ён марыць, так скажым, у мехад магчымасцёў свайго тэатра. Прый гэтым Васіль Васілеўчы заўсёды імкнецца іх пашырыць і ўмяшваць. За рэжысёрскіх артыстаў ідуць адна, ведучы за сабой і тых, хто ячнэ і не выніжэнны ў адноснас да тэатральной мстактвы. Тут — аб'яднанне творчых аднаду-

"Бераг". 1989 год.

чы, свабоднай стыкай. Тут у пашане імпрывізацыя, памушчэвасць і разнавольнасць.

Хоць некалькі апошніх гадоў жыцця мстак быў грамадзянінам суверэнай Беларусі, у цэлым ягоная творчасць належыць савецкай эпохе. І фармвалася яна на той, савецкай рэалінасці. Была, да слова, за саваекім часам такая добрая практыка як творчы камандзіроўкі мстакцоў у розныя рэспублікі, розныя рэгіёны вялікай краіны. Праз гэта Леанід Мстаксавіч пабываў у Запар'і, Сібіры, Сярэдняй Азіі, Крыме, Прыбалтыцы, Кавкасеі, Афрыцы і за межы — Іспанію, Польшчу, Германію, Данію, Сірыю. Прычым, творчы ягоныя не запявалі прастору майстэрні, чакаючы лепшых часоў, калі да іх размяняе даступе публіка і мстакская крытыка. Яны вярталіся па выставы — персанальныя, рэспубліканскія, усеагульныя, міжнародныя. Выстаў такія былі больш за 80. Вельмі сур'ёзна творчы рэзюмэ. Беларускія ж прапавілялі не толькі ў калексійнай перавазе нашага мисювага матэрыялу над інашэземным, а ў грун-

Крэда рэжысёра са Слоніма

таклях для юных глядачоў "Хітрыкі бабы Ягі", "Апошні дыназаўр", "Чароўныя катпуры", "Чарадзейная суніца" і ў іншых малоды артыст іграў ролі казачных, найперш станочных герояў, якіх любілі дзеці. Гэтыя героі былі шчаслівымі і добрымі, простыя і івядзлівы.

Найбольшы здолнасці Васіль Сявец праявіў ў спектаклях для дарослых глядачоў. У першую чаргу, у спектаклі "Жыты і Нарвас" па г'есе К.Мане рэжысёра Ташына Дубікі "Камедыя" па г'есе У.Рудаву ў пастановіч рэжысёра Віктара Небаўліна, дзе артыст выконваў ролі Блэзі і Жыды. Блэзі, наогул, любімага ролі Васіля Сяўца. Але вобраз Жыды ў "Камедыі" — гэта сапраўдны поспех. Ён атрымаў тыповым мстакчовым беларускім насельнікам 1920—1930-х гадоў. І пластыка, і мова, і погляд, і ўсе артыст удала спалучыў у вобразе свайго сцэнічнага героя.

Вядома ж, вялікае знахарэнне для прафесіі рэжысёра маюць уласны артыстызм, педагогічны і арганізатарскія здолнасці. А яны ў Васілю ўжо былі, тым больш, што шмат у чым яму дапамагалі талчачыя галоўны рэжысёр тэатра Мікалай Варшавіч.

Першай самастойнай рэжысёрскай працай Васіля Васілеўчы стаў спектакль для дзевяці "Хачу быць чароўнікам" па г'есе Н.Нічываева. Даволі лёгкая п'еса і з боку рэжысёрскай пастановкі, і па эмацыянальнасці і арганізатарскія здолнасці. А яны ў Васілю ўжо былі, тым больш, што шмат у чым яму дапамагалі талчачыя галоўны рэжысёр тэатра Мікалай Варшавіч.

Пасля пастановкі гэтых двух спектакляў Васіль Сявец не толькі іграў ролі як артыст, але і актыўна спалучае працу рэжысёра. Ён даволі ўдала ставіць іграшныя спектаклі для юных глядачоў. Асабліва ўвагу надае беларускім драматургам. На сцэне акаваў героя Пётра Васілеўчы ("Новы калябок"), Алены Палецчанкова ("Мяда"), Васіля Ткачова ("Адночы гарачым-гарачым"), Георгія Марчука ("Шмат прыгод пад Новам год"), Геннадзі Аўлаўскі ("Як паўка з луга праянлялі") і іншыя.

У 2005 годзе Васіль Сявец ставіў спектакль "Курыца" па г'есе Мікалая Калыды. Першай спробай для дарослых глядачоў аказалася даволі паспяховай. Рэжысёр і артысты здолелі захапіць публіку арыганальнасцю пабудовы майстэрствам.

Інтэлігентны, заўсёды стрыманы, але са сваёй уласнай пазіцыяй, Васіль Васілеўчы часам быў непазволена падчас разважанняў. Пільна глядачы засяроджаны на эмацыянальнасці паўч, тэмператэраў заўягата мстакта на сцэне тэатра. Таму яго спектаклі — і гэта складаная сацыяльна-псіхалагічная творы Эрмана Саламазіяна, Барэа "Тусэтэ на дне чапаланды", Ткачова "Белы ліст" ці камедыя Шарта "Маю жонку клічуць Марыс", Бартошавіч "Нязваная госьці", Сапагува "Бяла ад пільчотнага саржа", Га-

Васіль Васілеўчы рэпітэру спектакль "Мудрамер" па г'есе Мікалая Магуюўскага. Да ўсяго сказанага вышэй пра Васіля Сяўца, хочацца дадаць, што ён быў у свай час лаўратам персанальнай Прызідэнтскай набыўкі за вялікі ўклад у развіццё беларускай культуры, мстактвы і літаратуры. Ён унаароджываў рознымі граматамі і дыпломамі, а таксама Ганаровай граматай Гродзенскага аблвыканкама за пільную працу, высокую прафесіянальнасць, значны асабісты ўклад у развіццё нацыянальнай тэатральной мстактвы.

Але Васіль Васілеўчы не вельмі любіць, які ён хваліцца, гэты здароўе. Бо калі будзе здароўе, тады будзь з'яўляюцца і новыя пастановкі, а значыць — будзе чым разважць глядача. Ну а сам рэжысёр жыць і пастаянна вучыцца ў сваіх вопытных майстэроў сцэнічнага мстактвы і, вядома ж, вучыцца.

Сяргей ЧЫГРЫН, заадык ДУК "Слонімскай драматычнай тэатр" Фота з архіва аўтара

"Как вы лодку назовёте, так она и поплывёт" — гавораць нашы ўсходнія суседзі. Прымаючы да веры гэтую тэзу, я насцарожна стаўлюся да людзей з экзатычнымі імёнамі-псеўданімамі-ні-камі. У жанчын яны звычайна запачычаны з гламурныя сэрвіялау, у мужчын — таксама выдраныя з нейкага рамантычнага кантэксту, хіба што ўхіл брутальны. І тыя, і другія, які вынікае з майго досведу, чамусьці маюць звячку ставіцца да іхніх з пагарды. Не заўжды, але часта. У кніжных крамах абмяноў увагай выданні з занадта мудрагелістымі назвамі, бо лічу, што калі аўтар ужо з вокладкі цісне на чыгча сваім нібыта высокім інтэлектам і сваёй нібыта недасягальнай для людзей пастыльцік досведнасцю — працей кажуць, зьмудра і не паважжае свайго магчымага сусудачуцу, дык тае самоўе і не паважжае. Тое ж датычыць і мстакчых выстаў: калі назва выставы з протэзіяй на інтэлектуальную перавагу над глядачом, дык хутчэй за ўсё я не стану марнаваць час на знаёмства з экспазыцыяй.

Ува што трансфармуецца празрыстасць?

Пётра ВАСІЛЕўСЬКІ / Фота аўтара

Прынамсі, на выставу пад назвай "Любопытная рэалінасць і пераклічаныя носты" я ні ў якім разе не пайшоў бы. Па прычыне згаданай вышэй, і таму што пытанне "швэ-топорнасці" вельмі дакладна па аднаўчэнні інтэрасу. Трапіць я туды абсалютна выпадкова. Шпашчурочка на праспекце ў раёне плошчы Незалежнасці, згадалу, што даўно не быаў у галерэі "Мстактвы" — самым вядомым мстакчым салоне сталіна, а яна якраз побач. Заішоў, што называецца, "на аге-

Фрагменты экспазыцыі.

нычак", аглядзеў экспазыцыю і толькі потым прачытаў, які гэта называецца. Выстава аказалася лепшай за сваю назву. Шкава яна найперш тым, што гэта спроба спалучыць у малой экспазыцыі прыстараі рэчывы нават сінопіям гравіраванні. Дамітравы Сурыновіч малое не аб'ект, а свая ўражанне. І яно, па маім назіранням, узвейнае на глядача маней, чым работа фаварызмаўнага кітхуату. Асабіста эфектнае майстар працуе ў акаварлі. У гэтай інастасі я працуваў бы яго з вялікімі мстакамі Дамілаўска Усходу, які некалькімі плямамі фарбы ствараюць цудоўныя настраўныя кравянды. Толькі малое Сурыновіч не кравянды, а сжотныя сіны. Па

і графіка), Алесь Фалей (жывапіс), Ганна Аляксейчык і Алена Зяньковіч (скульптура), Віктар Сяньковіч і Ксенія Свірыль (фатаграфія), Волга Сямашка і Лёна Гавіна (дэкаратыўна-прыкладнае мстактвы), Ігар Салаўёў (дызайн).

Найбольш эфектна на выставе глядзіцца Дамітравы Сурыновіч. Ён вядомы як жывапісец, графік і мстак-аніматар. Спалучэнне ў кантэксте асобы трох відачона рабавічых для гэтага мстакта творчых інастасу дазваляе спадару Дамітраву праяваць нібыта на памежжы, аякчючыся з розных кравіч, сяляроўжваща на сутнасным, ігноручы

форме ягоныя акаварлі — эскізы, па сутнасці — завершаныя кравіны. Сумныя, іранічныя, пільчотныя... Алесь Фалей — таксама пастаць шматтравы. Ён працуе з металам, канкрэтна і прамаметам, ствараючы вобразы, што маюць адносна рэалістычнага прататыпа, і піша абсалютна абстрактныя кравіны. Я схільны думаць, што жывапіс для яго свайго роду аліччак пасля шчыкоў роду аліччак працы і адначасова спецыяльна для гэтага мстакта творчых інастасу дазваляе спадару Дамітраву набыць тэравыя металічныя гарт. Між тым, не толькі адуоўжэнае жалеза спадару Алеса, але і ягоны жывапіс мае немалую аўдыторыю заўягатаў. Творы Алеса Фалея, які жывапісец, так і металічныя, знаходзяцца ў музейных фондах і ў прыватных калекцыях. Паколькі ёсць выставы ў галерэі мстактвы лаязічца з гэтай прадужа творцаў, можа не сумнявацца, што частка прадстаўленага тут зараз стана ўпрыгожаннем прыватнага жылга ці офісаў.

Астатнія ўзлельныя выставы, які мне палашча, знаходзяцца ў ценю двух згаданых творцаў. Яны таксама пры справе, таксама нейкім чынам прауючы на не напта ўмяняючы канцыюнавы выставы. Рчы ў тым, што паводле энцыклапедыі, "колера-разрыстасць — гэта ўмоўны тэрмін, які вызначае сукупнасць выразных якасцяў колеры і свята, якія па-розным праявляюць сабе ў залежнасці ад абранага мстакта альбо дызайнамер матэрыялу. Колерапразістасць дазваляе разглядаць аб'ект у момант ягонай найбольшай слабасці ў працэсе знікнення і трансфармацыі".

Зразумела, што жывапіс, графіка, скульптура і гэтага длаві — розныя матэрыялы паводле шчыкоў пра-эмацыянальна і пераклічаны знікнення і трансфармацыі. Адно, які прадэ-маленне таго, што ўсё існае калі-небудзь трансфармуецца і знікне, усё каляровае палічкіе, а усё пра-эмацыянальна (калі разважаш далей, ды і сонца калі-небудзь па-е...), не перыхакадае вам мець зааваўненне ад вартга вайшай ўвагі мстактвы.

Раўнісцье празрыстому ранку. Вясна надшышла!

"Чароўныя песні вясны" ад знакамітага аркестра

З Міжнародным жаночым днём супрацоўнікаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта павінаваў заслужаны калектыв "Нашыя ільняны акаварыны канцэрты аркестра Беларуса" пад кіраваннем народнага артыста Беларуса дырыжора Міхаіла Фінберга: 4 сакавіка ў Мінску на сцэне Ляўца Буды акавары канцэрт б-бэнда і саліста аркестра. Традыцыйны вялікі вясновы фестываль у аркестра шчыч наперадзе — 23—25 сакавіка на сцэне Беларускага дзяржаўнага філармоніі пройдуць канцэрты XIV мстакцага праекта "Шлягеры на ўсе часы".

"Чароўныя песні вясны" — якраз назва аднаго з трох канцэртаў. А кожны год прыкладна ў гэты час, калі вясна напуюнці ўстапае ў свае працы, Нашыя ільняны канцэрты аркестра з разнастайнымі пуплярнымі праграмамі выходзіць на сцэну філармоніі ў Мінску. "Шлягеры на ўсе часы" — зразумела, будзе гучаць добра вядомыя творы, песні і музычныя кампазіцыі, асабліва ўжо не адным пакаленнем слухачоў. Аркестр у поўным складзе ўсе яго салісты, сярэд якіх заслужана артыстка Беларуса Наталія Тамела, лаўраты міжародных і рэспубліканскіх канцэртаў Ташіна Глазнова, Ганна Грамавіч, Дамітравы Качароўскі, Ягор Шаранковіч, Руслан Мусылавіч і іншыя. 24 сакавіка паруде песеннымі творамі беларускі аўтару, прысвечанымі вясне, каханню, жаночай прыгажосці.

Усяго канцэртаў у праекце "Шлягеры на ўсе часы" які сёння ў філармоніі прайдзе 14-ты рах. тры. І акаварыя сэрва 23 сакавіка канцэртнай праграмай "Магія джаза", у якой выступіць б-бэнц і салісты аркестра. У складзе б-бэнда — выдатны беларускі інструменталісты, сапраўдныя майстры джазавай музыкі. Напрыклад, заслужаны артыст Беларуса, вядучы гідэрат аркестра Сяргей Аншлінскі ён выступіў у Мінскім джаз-клубе ільчэ ў сярэдзіне 80-х гадоў, пад час навучання ў Інстытуце культуры быў дзіларам джазавага квартэта. Прафесійную кар'еру пачаў у студыі "Песняры" ў 1987 годзе, але ўжо ў 1988 быў запрошаны ў аркестр дырыжорам Міхаілам Фінбергам, які не мог не ашаніць талент музыканта. За гэтымі дзямі Сяргей Аншлінскі адзначыўся супраша з многімі вядомымі беларускімі музыкантамі, у тым ліку з групай Apple tea, запісаў і свае сольныя праграмы. У складзе б-бэнда аркестра ў яго атрымаліся часта іграць менавіта джазавае праграмы, бо і для кіраўніка аркестра і для ўсіх яго музыкантаў джаз — асабліва любімы. Ільчэ адзін знакаміты інструменталіст, таксама заслужаны артыст Беларуса — б-басістравы Аляксандр Каліноўскі, якога часта называюць лепшым б-басістравым нашай краіны. Джаз — яго першая любов, прычым настолькі мошняй, што калісьці Аляксандр быў прынявоўна супраць іграць ільчэ-небудзь інашую музыку акаварам джаза. Юнакі максімамі перабуць у прафесіяналізм, але мейстэра імпровізацыі і вольна джаза музыкант і зараў інашым вышэй за ўсё. У складзе б-бэнда ільчэ адзін заслужаны артыст Беларуса — саксафоніст Уладзімер Ксёнін — які сярэд інаша можа пахваліцца і званнем "Джазмен года — 2008". Увесь склад не перлічыць, а ў ім ільчэ-саксоны, клавішныя, саксафоны, трыба, трымбонаў... Такі калектыв насамроч зольны паказваць "Магія джаза". Канцэрт 23 сакавіка, паводле слоў дырыжора Міхаіла Фінберга, будзе складана з папуднай музыкай, што нарадзілася спяваць на нашай вопытных майстэроў салугата аркестра Эдзі Рознера.

Завяршыў музычны фестываль Нашыя ільняны канцэртнага аркестра Беларуса пад кіраваннем Міхаіла Фінберга на сцэне Беларускага дзяржаўнага філармоніі 25 сакавіка праграма "The Beatles заўсёды з нам".

Тыдзень таму пісаў ужо, што пра нашу мову гатовы распавядаць цягам усяго жыцця. У тым сэнсе, што памятаць пра яе варта не толькі ў Дзень роднай мовы. І не мною сказана, што мова — з’ява настолькі самадастатковая, што сама ўжо можа выбраць сваіх носьбітаў. Ці адпавядаем мы высокім патрабаванням, ці думаем, пішам, гаворым і марым па-беларуску? Калі імкнемся да гэтага, то ўсё ў нас атрымаецца. Кажуць, што філасофія пачынаецца са здзіўлення. Мова ж, я перакананы, пачынаецца з радасці ўсведамлення, што ты не проста сын Беларусі, а яшчэ і ўпэўнены працяг яе. І такімі будучы дзеці ды ўнукі... У сённяшняй пошце шмат лістоў пра родную мову. І гэта ўсё надзею. Тым больш, што на вуліцы — ужо вясна.

Бліны — духмяныя сімвалы свята ў Дзятлава.

Яўген ПАГІН

Карпарацыя жонак на блінным карагодзе

Метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі Наталля Казарэз паведаміла, што супрацоўнікі раённай і дзіцячай бібліятэк выйшлі на вуліцу і запыталі ў мінакоў: “А ці ведаеце вы...?” Да прыкладу, прымушлі згадаць, што адзначаецца 21 лютага ці як перакласці тое або іншае слова з рускай на беларускую. Хто не схібіў, атрымаў салодкі прыз. Я ніякім чынам не ўпрыгожваю рэчаіснасць і не сцвярджаю, што ўсе ў Карэлічах — вялікія знаўцы матчынай мовы. Аднак перакананы: чым больш з’явіцца вострых актуальных бібліятэчных вулічных акцый, тым больш будзе плёну. На вялікі жаль, далёка не ва ўсіх бібліятэках Беларусі думваюць гэтак жа. Прынамсі, кнігі айчынных аўтараў там-сям не надта запатрабаваныя. Разуменне, што аўтар аўтару — розніца. Але гаворка пра гонар беларускай літаратуры, для пераліку годных прадстаўнікоў якой пачынаю на рускай і нагах не хопіць... Дадаць застаецца тое, што ў кожнай бібліятэцы Карэліцкага раёна, па словах Наталлі Казарэз, прайшла агульнаадукацыйная дыктоўка па творах двух славуцых Іванаў — Мележа ды Шамякіна.

Дыктоўкі правялі і ва ўсіх філіялах Лідскага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці.

“У кожнага чалавека ёсць толькі адна мова, — піша вядучы рэдактар **Магілёўскага** абласнога метадычнага Цэнтра Крысціна Башарымава, — якую ён лічыць роднай”. Патрымліваю такое меркаванне абедзюма рукамі: можна быць паліглотам, але адзінай пупавінай, што звязвае душу з родным ганкам, будзе заставацца толькі родная мова. Крысціна Башарымава працягвае: “Беларускую мову прызналі ў любові на **Шклоўшчыне**, канцэрт ёй прысвяцілі ў **Бабруйску**, інтэлектуальныя гульні ў гонар яе заздзілі на **Чэркаўшчыне**, літаратурныя чытанні правялі ў **Магілёўскім раёне**, шмат мерапрыемстваў правялі ў **Быхаве** і **Касцюковічах**”. Значыла аўтарка і самае галоўнае: у прыніцце любое мерапрыемства (размесніца, абрадавае, канцэртнае, гульнявое...) скіравана найперш на прапаганду роднай мовы. Вядучае, якая алкасаць ускладзена на кожнага з нас, у тым ліку — на работніка культуры? Давер варта апраўдваць.

Бібліятэкары **Зэльвенскага** раёна перакананы, што нашы ме-

рапрыемствы, — сцвярджае намеснік дырэктара Зэльвенскай раённай бібліятэкі Вольга Камякевіч, — *датмагоўць кожнаму зразумець, што менавіта ў роднай мове захаваны гісторыя нашага народа, сіла яго духу, краса беларускага слова*”. Аўтарка распавядае пра акцыю “Тваё любімае слова па-беларуску”. Вось якія словы згадалі чытачы: “матуля”, “зорачкі”, “сонейка”, “раздзіма”, “бацькі”, “каханне”, “цукеркі”, “званочки”... Усяго і не пералічыць. А яшчэ ў Зэльве прайшла другая міжнародная канферэнцыя “Беларускія чытанні”, арганізаваная Даўтаўпільскім Беларуска-літвінскім культурным цэнтрам у фармаце анлайн. У акцыі бралі ўдзел навукоўцы, даследчыцы з Эстоніі, Чэхіі, Польшчы, Беларусі і Латвіі. Напрыклад, гаворка ішла і пра знакамты Ганненскі кірмаш... Са станоўчага боку Вольга Камякевіч адзначыла работу па прапагандзе беларускай ў **Елкаўскай**, **Князеўскай** сельскіх бібліятэках і ў **Каралінскай** інтэграванай.

Акцыя “Вітаемся па-беларуску” прайшла ў **Лідскім** Палацы культуры. Выстава-інсталіяцыя аўтарскіх работ “Лялька, як мова беларускага народа” ад аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры Лідскага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці стала цудоўным далаткам да шэрагу іншых мерапрыемстваў: музычнай праграмы, работы са школьнікамі і шматдзетнымі сем’ямі. І зразумела, што паўсюль панавала беларускае слова.

Вершы і аповяданні на нашай мове чыталі і ўдзельнікі аматарскага аб’яднання “**Ля самавара**” **Вердаміцкага** сельскага клуба, што ў **Свіслацкім** раёне.

Не ў баку ад згаданай моўнай справы засталася і бібліятэкар **Александрыцкай** сельскай бібліятэкі (Бераставіцкі раён) **Зоя Хлебніцава**. Тут прайшоў тэматычны ўрок “3 легенды і казак...” для сямікласнікаў мясцовай школы. Аўтарка запэўнівае, што вучні даволі няблага валодаюць беларускай мовай.

У клубных установах **Слонішчыны** была наладжана моўная эстафета. У рэжыме анлайн відэа і фота з акцыі выкладаліся ў групавы чат, а затым — у тэлеграм-каналы “Культура **Слонішчыны**” і

выстава. **Афіцэр-падводнік, капітан 3-га рангу, служыў на Дзіхаўскім флоце, звольніўся ў запас і пераехаў у Ганцавічы. Гаспадар і ўдзельнікам мерапрыемства сталі мясцовыя вучні, якія захапляюцца малываннем. Ды-ляло атрымаўся ўзаемакарысным. А на палотнах мастака — вясковая прыгажосць мясцовай прыроды**”.

Пра рэкламу бібліятэчнага фонду распавяла бібліятэкар **Гезгалаўскай** сельскай бібліятэкі-цэнтра экалагічнай культуры з **Дзятлаўскага** раёна **Марына Грэцкая**. З лютага тут дзейнічае праект “Чытацкае журы”. Гэта конкурс чытацкіх сімпатый, дзе карыстальнікі выбіраюць з прапанаваных кніг самыя цікавыя. Такім чынам вызначаецца кніга месяца. У канцы года будзе абрана 20 самых запатраба-

Інтэлектуальная гульня “Хто, калі не мы!” у **Гезгалаўскім** Доме культуры.

“Культура **Гродзеншчыны**”, а таксама — на сайт і ютуб-канал раённага Цэнтра культуры.

Пра шэраг акцый з нагоды Дня роднай мовы нам напісалі загалчкі бібліятэкі **Мастоўскай** сярэдняй школы № 2 **Ташыяна** **Москаль**, загалчкі аддзела метадычнай работы **Дзятлаўскага** раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці **Марына** **Лукіянец**, загалчкі **Мар’лёўскай** бібліятэкі № 4 імя **Міхаіла** **Лермантава** **Вікторыя** **Палчапіла**.

Цяпер — пра іншае і не менш цікавае. Па-ранейшаму радучэ навінамі **Ашмяншчыны**. Прынамсі, ёсць з чаго выбраць. Як, да прыкладу, праігнараваць такую падзею, як папаўненне карпарацый жонак. Нельга ніяк! Дык вось, з зімой у аграгарадку **Кальчунь** развіталіся вельмі рашуча. Спалілі старыя рэчы на абрававым вогнішчы. Пад суправалжэнне народнага гурта песні і танца “**Крыніцы**” **Ашмянскага** **РІЦ** распачалі блінны гарагод. Павялічылі колькасць склад карпарацый жонак за кошт маладой дзючыны, што выйшла замуж у гэты час.

А вось у **Дзятлаве** зіму завяршылі акцыяй “У святочны дзень — хустку надзены” Але свята вызначалася не толькі багаццем галаўных убораў, але і парадом саней ды санчак.

У **Ваўкавыскім** раёне стартаваў штогадовы раённы агляд-конкурс аматарскай мастацкай творчасці працоўных калектываў арганізацый і прадпрыемстваў “Беларусь — мая песня”.

Чарговае інфармацыя ад **Наталлі Білімавай** — маладшага навуковага супрацоўніка **Ганцавіцкага** раённага Дома рамёстваў. “*Мы сустрапіліся з мастаком Іванам Караленкам. Нагода — яго персанальная*

У апошні час адной з актуальных праблем у сферы культуры з’яўляецца забеспячэнне кадрамі, прытым спецыялістамі, якія змогуць вырашаць сучасныя задачы, што стаяць перад сферай. Спецыялістаў для ўстаноў культуры рыхтуюць спецыяльныя ўстановы адукацыі. Аднак, атрымацца ў практыцы — гэта ўжо зусім іншая задача. Паралельна з атрымманнем адукацыі вельмі важна, каб студэнт, будучы спецыяліст, рыхтаваў сябе і фарміраваў паважлівае і адказнае стаўленне да сваёй будучай прафесіі як да справы ўсяго свайго жыцця. А яно, калі трэба, унесе карэктывы.

Ташыяна **Андрэйчыкава**, метадыст I катэгорыі **Магілёўскага** абласнога метадычнага Цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы — малады спецыяліст. Яна прайшла ў Цэнтр у сакавіку 2020-га. За кароткі час паспела саткаць ручнікі і сурвэткі, дарожкі і паясы, а таксама габелен.

— **Таня**, раскажы трохі пра сябе. Адкуль з’явілася захапленне ткацтвам?

— Яшчэ ў дзяцінстве я любіла шывць, вышываць, а таксама малываць. Усё жыццё мяне акружалі творчыя людзі, дзякуючы

— Яшчэ ў дзяцінстве я любіла шывць, вышываць, а таксама малываць. Усё жыццё мяне акружалі творчыя людзі, дзякуючы

Многія імкнуцца з вёсак у вялікія гарады, а вось скульптар Валерый Каляснінскі — наадварот, перасяліўся з Мінска ў аграгарадок Пяршаі. І ў запаволеным, пазбаўленым мітусні жыцці адкрыў у сябе, акрамя творчага, яшчэ і педагагічнае прызвание. Ён вядзе гурткі “Гліняны карагод” і “Мастацкі карагод” у Пяршаіскім доме культуры. (Яны ўваходзяць у народнае аб’яднанне “Скарбіца” **Валожынскага раённага цэнтра культуры.) А яшчэ кіруе аб’яднаннем па інтарэсах “Майстарэна талентаў” Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі **Валожынскага** раёна.**

— У гуртках і аб’яднанні займаюцца 25 дзяцей і падлеткаў ад 7 да 17 гадоў, - кажа Валерый Франшчык. - Яны атрымліваюць навыкі працы з гліняй, асвойваюць малюнак і жывальніц, некаторыя спрабуюць таксама разбу па дрэве.

Знаёмцеся! Таццяна Андрэйчыкава

якім я спачатку трапіла ў мастацкую школу, а потым, у 2012 годзе, паступіла ў Магілёўскі дзяржаўны каледж мастацтваў на спецыяльнасць “Дызайн”. Пасля заканчэння каледжа вырашыла паступіць у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў на спецыяльнасць “Народныя рамёствы”. Кожны семестр на прадмеце “Матэрыялазнаўства” мы спрабавалі розныя віды рамёстваў: саломяпляценне, кераміку, роспісы па шкле і тканіне. Крыху пазней паспрабавалі разьбу па дрэве. Словам, было ўсяго патроху, у тым ліку і ткацтва. Пасля двух гадоў навучання мы выбіралі, чым будзем займацца далей. Я абрала габелен, таму што ён быў больш даступны і цікавы для мяне ў параўнанні з іншымі відамі рамёстваў.

— Чым прыцягвае гэты від творчасці?

— Ткацтва адно з самых ранніх відаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, якое не страціла актуальнасць на дадзены момант і працягвае актыўна развівацца. Габелен, як разнавіднасць ручнога ткацтва, цікавы і сёння, ён нясе ў сабе не толькі ўтылітарную функцыю, але і выступае як самастойны твор мастацтва. Цікава, калі з-пад тваіх рук з’яўля-

юцца арнаменты, якія затым злучаюцца ў адзіную кампазіцыю.

— Якія вырабы ткацтва падабаюцца больш?

— Люблю ткаць усё: паясы, ручнікі, дарожкі, габелены. Па-свойму ўсё цікава. Я спрабавала розныя віды пляцення паясоў: пляценне на пальцах, дошчачках, бёрды, кручаныя паясы. Больш за ўсё мне спадабалася ткаць на бёрдах. На габелен ідзе больш часу, але працы атрымліваюцца эфектыўныя. А паколькі габеленам я займаюся ўжо дзесяці чатыры гады і засвоіла традыцыйныя тэхнікі яго пляцення, мне ха-

Магілёўшчына: станаўленне кадраў у сферы культуры

ца вельмі манатонная. А ў мяне з дзяцінства любоў да карпатлівай працы.

— Якія тэхнікі пляцення выкарыстоўваеш у габелене?

— Абрала дзве асноўныя: “дывановы вузел” і традыцыйнае шпалернае ткацтва. Праца ў тэхніцы “дывановы вузел” досыць складаная. Пры такой тэхніцы габелен атрымліваецца аб’ёмным і рэльефным. Акрамя таго, што мне трэба пракласці асноўную масу ворса, я яго яшчэ абстрыгаю да патрэбнай даўжыні, якая вар’іруецца на розных участках. Так ствараецца эфект прасторы. Калі аб’ект на малюнку ідзе ўдалечынь, на габелене гэты ўчастак будзе гладкім, а той аб’ект, які размяшчаецца бліжэй да мяне, будзе больш аб’ёмным. У дадзеным габелене выкарыстоўваецца не менш за 15 колераў. У сярэднім у дзень у мяне атрымліваецца сплесці 2—3 сантыметры, бывае і больш. Усё залежыць ад складанасці ўчастка, колькасці колераў нітка, а таксама памеру габелена.

— Цяпер шмат кажуць пра тое, што моладзь не цікавіцца народнымі рамёствамі, што яны не актуальныя ў сучасным грамадстве. Што ты

целася б развівацца далей і ў іншых відах ткацтва. Напрыклад, сённяшнія засваенне ткацкага станка для мяне — справа новая.

— У нашы дні майстроў, якія ўмеюць ткаць габелены, не так шмат. Ведаем, што тваімі рукамі быў выткан габелен “Купале” да леташняга рэспубліканскага свята “Купале”. Над чым цяпер працуеш?

— Раблю габелен для Цэнтра паводле карціны Куінды “Бярозавы гай”. Памер працы — 100 на 80 сантыметраў. Прыкладна праз некалькі месяцаў справу завяршу. Тут галоўнае цяпляваць, бо пра-

на гэты конт думаеш?

— Народныя рамёствы заўсёды будуць актуальныя. Усе тыя, хто вучыцца на мастацкіх спецыяльнасцях, асабліва звязаных з дэкаратыўна-прыкладным творчасцю, пачынаюць сваё навучанне з засваення традыцыйных рамёстваў, і ўжо ў далейшым на гэтай базе яны пачынаюць развівацца і ўносяць свае змены ў тэхналогіі народных рамёстваў, у іх з’яўляюцца свой стыль працы. І нават нягледзячы на тое, што сучасныя майстры распаўсюджаюць свае аўтарскія тэхнікі пляцення, уводзяць у працы сучасныя матэрыялы — у аснове ўжываць тэхналогіі, якія ідуць ад вытокаў ткацтва.

Так што народныя рамёствы не забываюцца. Далёкая тэма цікавая не толькі для тых, хто непасрэдна звязаны з творчасцю. Сёння існуе мноства мастацкіх майстэрняў па навучанні традыцыйным відам рамёстваў для людзей розных узростаў груп. А таксама праходзіць мноства выстаў і кірмашоў, дзе людзі знаёмяцца з традыцыйнымі відамі рамёстваў, удзельнічаюць у майстар-класах і набываюць вырабы майстроў. Да таго ж цяпер актуальная тэма экалогіі. А пры вырабе традыцыйных рэчаў, звычайна, выкарыстоўваюцца экалагічна чыстыя матэрыялы, што цяпер немагальна.

— Ты малады спецыяліст. На пачатковым этапе работы якая дапамога і падтрымка патрэбна маладому спецыялісту і ці адчуваеш ты яе ў Цэнтры?

— Практычна кожнаму чалавеку на новым

месцы працы даводзіцца сутыкнуцца з працэсам адаптацыі. Маладому спецыялісту ў гэтым плане яшчэ складаней, таму што ён, у большасці выпадкаў, сутыкаецца з падобным упершыню. Адна з вяржак праблем — недахоп практычных ведаў. Акрамя гэтага цяжкасці з’яўляюцца з-за новага распарадку дня, новых абавязкаў, адказнасці і з пераходам знаёмства з калегамі.

У Цэнтры я атрымліваю велзарную дапамогу з боку маіх калег у засваенні тэхналогіі ткацтва, таксама падчас працы тут я магу ўдзельнічаць у семінарах, у рэспубліканскіх і міжнародных выставах і конкурсах, што для маладога спецыяліста немагальна — папярчыць веды, паказаць сябе і свае ўменні.

— Якія перспектывы, звязаныя з тваёй прафесіяй, ты маеш і як бачыш сябе ў будучыні?

— Перспектывы? Пакуль я працую ў Цэнтры, магу развівацца ў напрамку ткацтва. Я хачу засвоіць ткацтва на станку, каб надалей ужываць гэты навык у сваёй творчасці. Ёсць у думках розныя праекты, у тым ліку і з калегамі. Хочам, да прыкладу, сумяшчаць розныя тэхнікі і матэрыялы. Ёсць думкі пра тое, каб распрацаваць майстар-класы на базе Цэнтра па розных відах і тэхніках ткацтва для шырокай аўдыторыі.

Гутарку вяла Крысціна БАШАРЫМОВА, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра НТ і КАР

Фота аўтара

каўская атрымала дыплом III ступені на IV абласным свяце-конкурсе дзіцячай творчасці “Калыска талентаў”. А Дзяна Чарвінская, якая наведвае ўсе тры гурткі і марыць стаць архітэктарам, заняла I-е месца ў сёлетнім раённым конкурсе малюнкаў “Мая зямля — маё багацце”.

Яшчэ нядаўна актыўнай заўсёднай гурткоў была дачка скульптара Паліна Калясінская. На паліцах у майстэрні прыцягваюць увагу яе аб’ёмныя кампазіцыі на тэмы музыкі і каханьня.

Паліна пайшла па бацькавым шляху і паступіла ў Гімназію-каледж мастацтваў імя І. Ахрэмчыка на адзяленне скульптуры. У яе творчым досведзе — удзел у дзвюх рэспубліканскіх выставах “Калідныя ўзоры”, 3-е месца ў раённым творчым конкурсе “Пажарная беспэка”, дыплом I ступені, атрыманы на IV абласным свяце-конкурсе “Калыс-

ка талентаў”. Гэтай зімой Паліне з аднакурснікамі пашчасціла заняць 2-е каманднае месца на VI фестывалі лядовых і снежных скульптур “Свет крысталаў”, які зладзіў Цэнтральны батанічны сад НАН Беларусі. А наймацнейшай ўражанні дзівіцца атрымала, папрацаваўшы разам з бацькам на двух пленэрах памяці мастака Фердынанда Рушчыца, які адбыліся ў 2020 годзе на ягонай радзіме ў аграгарадку Багданаў Валожынскага раёна і ў 2019 годзе — у Вільнюсе.

Гурткоўцы з настаўнікам даследуюць традыцый івянецкай і валожынскай керамікі і маюць на мэце стварыць адметныя прышайскія стыль, назіраючы за асаблівасцямі навакольнай прыроды. Ёсць у іх яшчэ адна мара — абвясціць муфельнай печу, хачаць б невялікай, для абпальвання сваіх вырабаў.

Зараз у Валожынскім краязнаўчым музеі экспануецца ўжо трэцяя выстава твораў Валерыя Калясінскага і яго вучняў (графіка і скульптура). Яна прадоўжыцца да канца сакавіка.

Святлана ІШЧАНКА

Пяршайская лепка

Гурткоўцы на свяце-конкурсе “Гліняны звон”.

Адзель ідэалагічнай работы, культуры і на справах моладзі Валожынскага райвыканкама выдзелілі для творчага працэсу працорную светлую майстэрню. Калі дазваляе надвор’е, Валерый Калясінскі выводзіць свой “Мастацкі карагод” на пленэры. Юныя мастакі вучацца аластроўваць у акварэлі і гуашы прыгажосць мяс-

овых краявідаў, малююць з прыроднага архітэктурнага карагоду XIX — пачатку XX стагоддзя. А члены “Глінянага карагоду” ўпадабалі лепку. Пэўна, калі пад іх яшчэ не надта ўмелымі рукамі камякі гліны ператвараюцца ў посуд, вазы, вясёлкі, дзеці ўспрымаюць гэта як чуда, а скульптар падаецца ім добрым чараўніком. Таму і бягуць з ахвотай на

заняткі. Найбольш спрыяльна вучні ўжо ствараюць тэматычныя кампазіцыі, беручы сюжэты пераважна з вясковага жыцця. Творчыя працы гурткоўцаў неаднаразова дэманстраваліся на выставах падчас раённых культурных мерапрыемстваў. На абласным свяце-конкурсе “Гліняны звон”, які праходзіў у жніўні 2019 года ў

Івянцы, яны атрымалі калектыўную ўзнагароду — дыплом II ступені “За лепшую гліняную цацку”. У гэтым конкурсе вылучыліся Юрый і Соф’я Пратасевічы, Анжэла Пашкоўская і Паліна Санкоўская. Таксама Паліна Сан-

Валерый і Паліна Калясінскія са сваімі творамі.

Фота Святланы ІШЧАНКА

Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва “Берагіня”, на якім цягам 20 гаоў заўсёды надзвычай разнастайна і годна прадстаўлена каранёвая культура нашага народа, цяжка ўявіць без асобы Святланы Беразоўскай, з якой я некалі сустрэўся выпадкова (а магчыма, па прычыне заканамернага збегу абставін). У выніку я стаў аўтарам, навуковым кіраўніком гэтага доўгатэрміновага праекта, а Святлана Анатольеўна — дырэктарам фестываля.

Берагіня Рудабельскай “Берагіні”

Фота Алены ЛЯШКЕВІЧ

“Берагіня” амаль чвэрць стагоддзя праводзіцца ў адным і тым жа мястэчку — Рудабельскім краі (Акцябрскім раёне), дзякуючы найперш заікаўленасці і намаганням Святланы Беразоўскай. У некалі непрыкметным, маланаселеным, эканамічна не багатым, аграрным раёне Усходняга Палесся з яе добрай рукі распачалося адметнае свята народнай творчасці беларусаў, якое загім з заікаўленасцю было падтрымана Акцябрскім райвыканкам, Гомельскім аблвыканкам, Міністэрствам культуры і Міністэрствам адукацыі краіны ды Беларускай федэрацыяй культуры пры ўдзеле Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур. За гэты час адбыліся 10 (адзін раз на два гады) адметных, бунамаштабных фальклорных форумаў традыцыйнай мастацкай накіраванасці, якім уласціва сістэмнасць, комплекснасць, шматжанравасць, рознаўзроставаць.

АРТ-МЕНЕДЖАР

Грунтуючыся на прынятых “Берагіні” рэгіёнаў ўкаранілі ў свой сашыякультурны побыт адаптаваныя практыкі, праграмы, практыкі. Фестываль, як слухна адзначаюць спецыялісты Гомельскага АЦНТ, становіцца выдатнай пляцоўкай для далейшага развіцця калектываў. Удзел у фестывальным руху дапамагае зразумець глыбінно і каштоўнасць традыцыйнай культуры. Жаданне прыняць удзел часта становіцца падставай для значнага пашырэння рэпертуару, выбару традыцыйных строяў і нават для змены і выбару творчага накірунку калектываў.

За масавымі практыкамі і камернымі формамі, асабліва падчас заключнага этапу фестываля, неаўважна стаіць плённая дзейнасць таленавітага і незвычайнага арт-менеджара Беразоўскай. Тое, што навідавоку акреслена — гэта толькі частка

сапраўды фантастычнай працы, што папярэднічала спачатку народжанню фестываля, а потым падтрымцы яго жыццядзейнасці як з’явы нацыянальнага маштабу. Міркуйце самі: пры непасрэднай кардынацыі Святланы Анатольеўны ў рамках фестывальных праектаў “Берагіні” работнікамі культуры раёна даследаваны (2001 — 2003 гг.) фальклор у 36 населеных пунктах, запісана больш за 1000 адзінак абрадавых і пазабрадавых песень, гульні, танцаў, твораў народнай прозы, зафіксаваны звесткі аб народных святах і абрадах, запісана інфармацыя пра 392 народных майстроў, якія працуюць у розных відах традыцыйнага мастацтва

Падтрымліваючы статус *гаспадары* Рэспубліканскага фестываля “Берагіня”, Святлана Анатольеўна ў сваім раёне шмат увагі надавала фальклорнай практыцы, пашырала гэту форму амаатарскай творчасці паўсюдна — скіроўвала дзейнасць устаноў культуры на далучэнне падрастаючага пакалення да практычнага засваення ўзораў розных традыцыйных відаў і жанраў народнага мастацтва менавіта сваёй малой радзімы. Вынікам стала стварэнне ў фестывальны перыяд (на працягу звыш 20 гадоў) на Рудабельшчыне мноства дзіцячых і моладзевых фальклорных калектываў як ва ўстановах культуры, так і ва ўстановах адукацыі.

КЛОПАТ ПРА АУТЭНТЫКУ

Святлана Беразоўскай вельмі ўважліва ставілася да носьбітаў мясцовых

Святлана Беразоўская.

мастацкіх традыцый, падтрымлівала дзейнасць існуючых аўтэнтычных фальклорных гуртоў і рупілася аб абраджэнні новых, што спрыяла аднаўленню старадаўняга самабытнага рэпертуару і перайманню яго малодшымі зыхарамі. За час фестывальнага “Берагіні” аўтэнтычныя гурты функцыянавалі ў вёсках Расвет, Чырвоная Слабада, Харомцы, Слабада, Пратасы, Новая Дубрава,

На фестывалі “Берагіня”.

Майсееўка, Любань, Гаць, Валосавічы, аб’яднаны гурт вёсак Ляскавічы і Забалашце. Падтрымлівала і стымулявала сямейную народную творчасць. Так, напрыклад, у адным з першых фестываляў, у яго заключных мерапрыемствах, удзельнічала 12 сямейных ансамбляў, у той жа час у намінацыі “Інструментальная музыка” сваё майстэрства дэманстравалі 29 народных музыкантаў.

Бог даў ёй талент вызначаць развіццё культуры ў рэгіёне глыбінна і прадбачліва, аб’ёмна і дакладна. У сваёй дзейнасці Святлана Анатольеўна заўсёды кіравалася прынятымі сістэмнасці, надавала ўвагу доўгатэрміновым праектам, скіраваным

найперш на выхаванне дзяцей і моладзі сродкамі народнай творчасці, на захаванне і развіццё мясцовых мастацкіх традыцый у духоўных і матэрыяльных разнастайнасцях, уключаючы ў мастацка-творчыя працэсы як падрастаючае пакаленне, так і носьбітаў традыцыйнай спадчыны Баскаўшчыны. Залатое правіла Беразоўскай як кіраўніцы арганізацыі — дбаць пра чалавека, кожнага супрацоўніка, нягледзячы на іх статус. Гэты жыццёвы прышчып спрыяў ёй і самай быць Чалавекам і знаходзіць розныя магчымасці дапамагаць сваім кадрам, у тым ліку стымуляючы іх кар’ерны рост. Так жыццё і лёс Асобы, яе сасильны побыт і прафесійная дзейнасць перакрываўлялі і зніталіся — найбольш плённа ў зорны час берагінскага ўзвышша.

Актульнасць, значнасць і сэнсавую неардынарнасць фестываля для Беларусі, які ў хуткім часе набыў рысы нацыянальнага фестывальнага фальклорнага руху з аднайменнай назвай

і іншыя фестывальныя “патокі”. Хтосьці падлічыў, што ў фестывальны час яна каардынавала працу звыш пяцідзясяці рабочых груп. Рэжысёр па адукацыі Святлана Анатольеўна часам давала выйгрышныя прапановы, за што калегі ёй заўсёды былі ўдзячныя.

Таксама не залішняе ўменне “дамаўляцца” з партнёрамі, кіраўніцтвам дзяржаўнаарганізацыйных структур рознага ўзроўню, апанентамі, грамадскай супольнасцю: сіла яе сывярджэнняў у вызначэнні важнасці і самабытнасці абраных фестывальных праектаў і рашэнняў па іх успрымалася, як правіла, станоўча, і таму заўжды яны мелі значную падтрымку ва ўладных структурах вобласці і рэспублікі, і ў выніку — плён.

...Мяняўся час, мяняліся людзі... Але да “Берагіні” ў Беразоўскай прыяртыты не змяніліся, нават тады, калі ў сувязі з рэарганізацыяй установы на яе плечы ўсклалі працу трох рознапрофільных аддзелаў райвыканкама. Новаўтворэна называлася “Адзел ідэалогіі, культуры і па справах моладзі” (аптымізацыя тычылася ўсіх раёнаў і абласцей рэспублікі). Як паказав час, такая інтэграцыя не лепшым чынам адбілася на далейшым развіцці культуры рэгіёнаў у цэлым. Таму ад яе адмовіліся ўсе вобласці, акрамя Гомельскай і Мінскай.

СІМВАЛ АДРАДЖЭННЯ

З цягам часу вяртаюся на *берагінскую* фестывальную сцежку даўжынёй амаль у 25 гадоў, усё часцей асэнсоўваю зробленае. Тысячу разоў дзячу людзям, якія разам свядома крочылі па дарозе народнай харэаграфічнай і музычнай творчасці, абрадаў і звычайў беларусаў, падтрымлівалі абраную таёй стратэгію вяртання беларусаў у беларускасць сродкамі духоўнай і матэрыяльнай традыцыйнай спадчыны Баскаўшчыны, дапамагалі табе, а часам бралі на сябе цяжар фестывальных праблем — дзеля таго, каб святы з тваімі інавацыйнымі “прыдумкамі” не проста жыццядзейнічалі, а пастаянна творча развіваліся на прасторах роднай Беларусі на карысць сучаснікам і будучыні. Таму і згадваю пастаянна Святлану Беразоўскую!

“Берагіня”, па вызначэнні нашага славуэтага вучонага — доктара філосафскіх навук Уладзіміра Конана, “стала сімвалам адраджэння традыцыйнай народнай культуры”, а Святлана, атрымліваецца, *Берагіня Рудабельскай “Берагіні”!*

Мікола КОЗЕНКА

У лютым 1981-га, сорака гадоў таму, у старажытным Полацку адкрылася мастацкая галерэя. Сёння чорна-белыя фота, зробленыя падчас яе першых выстаў — ужо старонкі гісторыі беларускага мастацтва. А маладыя і смелыя для свайго часу творцы, якія знаходзілі ў нашых сценах падтрымку, натыйкаючыся ў свой час на неразуменне, даўно сталі мэтрамі. Аднак галоўнае пытанне засталася для нас нязменным. Якой павінна быць галерэя, што ўваходзіць у склад гісторыка-культурнага запаведніка ў калысцы беларускай дзяржаўнасці?

ПОШУК СВАБОДЫ

Цягам сваёй гісторыі наша галерэя тройчы мяняла адрас, але кожнага разу гэта было месца, у прамым сэнсе слова намоленае. Спярша — колішні Богаяўленскі сабор XVIII стагоддзя: велічная прастора з верхнім святлом і цудоўнай акустыкай, якая дазваляла праводзіць выставы не толькі ўсебеларускага, але нават усесаюзнага маштабу. Ды і гледачоў яны збіралі ці не з усяго Саюза: Полацк ужо стаў значным турыстычным цэнтрам, і галерэю наведвала 18 — 25 тысяч чалавек за год.

Зрэшты, месца ў экспазіцыйных планах знаходзілася не толькі для вядомых імёнаў. Выставачная дзейнасць галерэі ўжо ў той савецкі час імкнулася свечасова ахапіць актуальныя працэсы і падтрымлівала самыя свежыя павевы мастацкай думкі.

1988 год. Як пісаў мастацтвазнаўца А. Дабравольскі, “адкрыццё выставы ў такі вышарны і пераломны час — справа вельмі адказная, а для мастака нават і рызыкаўная”. Аднак галерэя на рызыку ідзе. У Полацк прывязкае выстава той групы, якую тады нярэдка сродкамі духоўнай і матэрыяльнай традыцыйнай спадчыны Баскаўшчыны, дапамагалі табе, а часам бралі на сябе цяжар фестывальных праблем — дзеля таго, каб святы з тваімі інавацыйнымі “прыдумкамі” не проста жыццядзейнічалі, а пастаянна творча развіваліся на прасторах роднай Беларусі на карысць сучаснікам і будучыні. Таму і згадваю пастаянна Святлану Беразоўскую!

“Берагіня”, па вызначэнні нашага славуэтага вучонага — доктара філосафскіх навук Уладзіміра Конана, “стала сімвалам адраджэння традыцыйнай народнай культуры”, а Святлана, атрымліваецца, *Берагіня Рудабельскай “Берагіні”!*

Пад купалам даўніны

На шляху да “жывога музея”

А ў наступным 1989 годзе ў галерэі заявіла пра сябе і група полацкіх мастакоў: “4-63”. Алег Ладзісаў, Аляксандр Канавалаў, Галіна і Васіль Васільевы, а таксама высебчукі Аляксандр Салаўёў і Алег Арлоў дэманстравалі свой інтуітыўны жывапіс. Досвед псіхалагічнага працэсавання колеру як элемента пабудовы прасторы, пошук

“Сцэнапіс XII — XIX стагоддзяў Спаса-Праабражэнскага храма ў Полацку”, якая не мае аналагаў у свеце. Яе стварэнне стала магчымым дзякуючы шматгадовай працы навукоўцаў, рэстаўратараў, музейшчыкаў, а таксама гранту фонду Прэзідэнта па падтрымцы культуры і мастацтва. Унікальная рэстаўрацыйная метадыка, распрацаваная ад-

артэфектамі, якія нейкім таямнічым чынам адкрываюцца падчас новых даследаванняў храма. Гэта сенсацыйная знаходка фрагмента плінфы XII стагоддзя з царскай часткі храма, пячатка Еўфрасіны Полацкай, раскрыццё жывапісу на паўднёвай сцяне, якая раней лічылася знешняй...

Агулам фонды Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка налічваюць

ведвальнік галерэі можа убачыць у экспазіцыі тыя партрэты з езуіцкай акадэміі, алтарныя скульптуры і карціны з нашых кляштароў. Праўда, у выглядзе лічбавых копіяў.

ЭКСПАЗІЦЫЯ ЯК АПОВЕД

Далей глядач пераносіцца ў часы адносна нядаўняй. Экспазіцыя мастацтва Бе-

гэга мастака, але і наогул характарызуе перыяд апошняй трэці XIX стагоддзя. На прыкладах твораў А.Каржанеўскага, А.Глебава, В.Кубарава, С.Каткова раскрытая тэма станаўлення ідэалагічнай праграмы сцэнапісу. Праз працы П.Данелі і А.Кроля мы знаёмім са стылістыкай “свагога стылю”. Вялікая ўвага надаецца выбітным персаналям — В.Цвірку, Г.Вашчанку, Р.Кудрэвіч, Л.Шчамялёву, І.Карасёву і, вядома, нашай зямлячцы Н.Шчаснай.

А далей — мастацтва 80-х і 90-х гадоў. У той час сам характар твораў становіцца своеасаблівым тэкстам. Яго можна “расчытаць”, ведаючы пра эстэтычныя каштоўнасці і індывідуальную манеру пісьма мастака, які абаяраецца на яго ўнутраны псіхалагічны працэсы. У творах З.Літвіна-

аўтарамі. Актыўная выставачная дзейнасць дапамагае нам не толькі фіксаваць арт-працэс, але і фармаваць калекцыі. А галоўнае — сучасна паверыць у таленты, пакуль яны яшчэ не сталі запатрабаванымі ўсімі класікамі.

СВАІМІ РУКАМІ

Наша галерэя — не толькі выставачная пляцоўка, але і свайго кшталту лабараторыя, якая фармуе ў аўдыторыі крытэрыі мастацкасці. Таму яе дзейнасць немагчыма без музейных заняткаў, студыйнай працы, размаітых акцый, сімпозіумаў ды самых розных формаў нефармальнага зносінаў мясцовай супольнасці з беларускімі і замежнымі аўтарамі. У міжнароднай біенале акварэлі “Вода + Фарба” ўзялі ўдзел мастакі з 11 краін свету, а пленэр друкаванай графікі, які ладзіцца ў Полацку — першы і адзіны ў Беларусі.

У рамках праграмы “Культура ўдзелу” ў сценах Мастацкай галерэі адкрыта пастаянна дзейная Гравёрная майстэрня. Там любы наведвальнік можа не толькі даведацца больш пра Францыска Скарыну, але і зрабіць сваімі рукамі копію гравюры з яго «вечных» кніг. Хочацца, каб яны ўтрыгожвалі кожны наш дом.

А тая цікавасць і захапленне, якімі праявіліся вочы наведвальнікаў падчас асваення навыкаў першадушара, натхнілі нас на яшчэ адзін праект — арт-студыю “Калекцыйныя скарбы”. Гэта новая форма асэнса-

знакавай сістэмы выяўлення эмоцый — усё гэта было для полацкага глядача адкрыццём.

І гэтую сваю місію — знаёміць землякоў з сучаснымі мастацкімі з’явамі — мы лічым вельмі важнай і сёння, запрашаючы з выставамі тых аўтараў, якія златныя здзівіць нашу далёка не правінцыйную публіку.

У ЕЗУІЦКІХ СКЛЯПЕННЯХ

Праз 10 гадоў пасля адкрыцця галерэі Савецкі Саюз распаўся. У саборы аднавіліся службы, а ўстанова на пэўны час перабралася ў Музей беларускага кнігадрукавання — размешчаны, дарэчы, у былым манастырскім корпусе. Умовы там былі сціплымі. Але ў верасні 2002 года галерэя атрымала пастаяннае месца дыслакацыі — будынак былога езуіцкага калегіума. А гэта — больш за 1000 м² плошчаў! Вось тады наш калектыў змог паставіць перад сабой амбітную мэту — стварыць жывы музей, адлюстроўваючы ў ім мастацкую культуру Полаччыны і ўсёй Беларусі ад сёвай даўніны і літаральна да сённяшняга моманту.

Сустрэка наведвальнікаў стацыянарная выстава

мыслова для полацкага храма маскоўскімі спецыялістамі пад кіраўніцтвам Уладзіміра Сарабыянава, дазволіла не толькі адкрыць фрэскі XII стагоддзя, але і зрабіць абмеры будынка, вывучыць графіці, сюжэтныя кампазіцыі роспісу, правесці архітэктурныя і археалагічныя даследаванні тэрыторыі вакол помніка. Усё гэта навукова адкрылі адлюстраваньні ў музейнай экспазіцыі — у тым ліку праз інфактэкс ды відэафільм.

Наведваючы выставу, мы не толькі здзяйсняем падарожжа ў далёкае XII стагоддзе, але і бачым арыгінальны сцэнапіс пазнейшых перыядаў — 1837 і 1885 гадоў — адлюстраванне паводле ўнікальнай метадыкі. Перасоўваючы планшэты, наведвальнік самастойна знаёміцца з рознымі слямамі гісторыі храма. Усё гэта стварае атмасферу жывога ўдзелу, спараджае інтрыгу ўласнага дачынення да мінуўшчыны. Разглядаючы сюжэты сцэнапісу, ты можаш сабе ўявіць, як агучвалі сувет нашы продкі. Бо значэнне манументальнага жывапісу нашым шырэйшым, чым проста ілюстраванне таго ці іншага сюжэту: там тоіцца філасофскі змест.

Да ўсяго, выстава з’яўляецца жывым арганізмам: яна пастаянна папаўняецца

больш за 100 твораў сакральнага мастацтва — іконы, алтарныя карціны, прадметы храмавага ўжытку. У іх ліку і шэсць абразоў сярэдзіны XVIII стагоддзя з полацкай Сафіі — яркі прыклад іканалісу таго перыяду, калі 75 працэнтаў жыхароў сучаснай тэрыторыі Беларусі былі грэка-католікамі. Для таго перыяду “народнага барока” ўласцівы адыход ад строгай кананічнасці. Напісаньня мясцовымі вернікамі абразы былі настаяныя на фальклоры, наццельныя рысамі наіўнасці і казачнасці.

Многія створаныя ў Полацку шэдэўры апынуліся далёка за яго межамі: у Нацыянальным мастацкім музеі, касцёлах Польшчы і нават далёкім райскім гарадку Кінешма. Але на-

ларусі XX стагоддзя адлюстроўвае яго ва ўсёй жанравай і стылістычнай разнастайнасці. Пры яе стварэнні было важна ахарактарызаваць усё тэндэнцыйнае таго ці іншага перыяду — часам вельмі супярэчлівыя. Структура паказу — гэта паслядоўныя апевы, які сведчыць, што нашаму мастацтву былі заўсёды ўласцівыя і эксперымент і ротраспекцыя, а элементы інсіту волна спалучаліся з акадэмічнай стылістыкай.

Вельмі важным для нас было выбраць менавіта найбольш запныя, прадстаўленыя ў экспазіцыі пяць пейзажаў В. К. Бялыніцкага-Бірулі не толькі трыпа адлюстроўваць асноўныя рысы творчасці

вай, І.Басава, М. Бушчыка, Б.Сямілетова і многіх іншых жывапіс становіцца самакаштоўнасцю.

Сфармаваць тую цэласную, да драбніцаў вывераную экспазіцыю, якая здатная стварыць у глядача цэласную карціну беларускага мастацтва, стала магчымым толькі дзякуючы няўрымслівай пошукавай працы па дапуўненні калекцыі. Вялікую дапамогу ў іх фарміраванні аказаў Беларускі саюз мастакоў, даўшы галерэі магчымасць доўгатэрміновага паказу твораў са сваіх фондаў. Частка работ была перададзена праз Міністэрства культуры або аддзяленне Віцебскіх мастацка-вытворчых майстэрняў, але большасць твораў была закуплена альбо падараная

ванага дыялогу, калі кожны ахвотны можа самастойна зрабіць рэпліку таго твора каштоўнасцю.

Мы не забываемся на простую ісціну: жыццё не стаіць на месцы. Той найбагацейшы багаж, які нам удалося сабраць — гэта не толькі нагода для гонару, але найперш важны рэсурс для новых задумаў. Шлях да жывога музея працягваецца. І гэта шлях, які вядзе да зрухаў самазьядомасці, да пераўтварэння нашага горада, нашай краіны, нашых людзей.

Ларыса ЛЫСЕНКА,
загадчык мастацкай галерэі Полацкага нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка
Фота аўтара

Таямніцы Юзафа Аляшкевіча

Юзаф Аляшкевіч.
Мастак Ксаверы Канеўскі. 1831 год.

Адам Міцкевіч.
Мастак Юзаф Аляшкевіч. 1828 год.

Мастак, масон, кліматолаг, містык, дзівак, вегетарыянец, дабрадзеі жабракоў, абаронца праваў жывёл, улюбёнец пецярбургскага свята. Чалавек, які кардыналам чынам паўплываў на светапогляд Адама Міцкевіча. Падаецца, нічога не забыліся... А, і беларус. Продкі Юзафа Аляшкевіча, як і продкі Тамаша Зана, паходзяць з Радашковіцкага зямлі. Мы пачынаем новы гістарычны серыял, які прысвячаем таямніцам роду Аляшкевічаў і некаторым цікавым старонкам жыцця самага мастака.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

У КАРАГОДЗЕ ВЕРСІЙ

Першым “біёграфам” Юзафа Аляшкевіча волей лёсу стаў былы філалаг Францішак Малейскі, які сябраваў з мастаком. Яго пярэ належаў некраю Аляшкевіча, надрукаваны ў газете “Tygodnik Petersburski” (№ 41, 1830 год). Прывядзем яго пачатак:

“Юзаф Аляшкевіч нарадзіўся ў 1777 на Жмудзі, у Шыдлаўскай парафіі, у шляхетных але бедных бацькоў. Бацька яго Ян жыў раней у Мінскім ваяводстве ў Радашковічах і пры тамтэйшым касцёле ачольваў капэлу”

Згадка Жамойці ў ім дала падставы зрабіць Аляшкевіча “жамойтам”:

“Аляшкевіч Юзаф (1777 — 1830), мастак, містык. Нарадзіўся ў парафіі Шыдлаў (каля Расейнаў) на Літве. Бацька яго, Ян, “бедны жмудскі шляхціц”, кіраваў капэлай у Радашковічах (каля Вілейкі)”.

Свае версіі маем і мы. У 1974 годзе ў свет выйшла кніга “Жывопісы Беларусіі XIX — пачатак XX в.”. Яе аўтарам быў будучы доктар мастацтвазнаўства Леанід Дробаў (1926 — 2002 гт.), а рэдагаваў будучы доктар філалогіі Адам Мальдзіс. Кароткі біяграфічны нарыс Юзафа Аляшкевіча (1777 — 1830) змешчаны ў ёй адразу за нарысам пра мастакоў — “першапраходцаў” таго часу — Францішка Смуглевіча (1745 — 1807) і Яна Русэма (1762 — 1835). Пра Аляшкевіча спадар Дробаў сярод іншага кажа наступнае: “Белорус про происхождение, он большую часть своей жизни провел в Петербурге, куда был вынужден переехать, не получив признания у себя на родине”, а таксама “Биографических сведений об Олешкевиче сохранилось очень мало. Известно, что отец его был бедным музыкантом в местечке Радашковичи Минского уезда”. Апошнія словы, з невялікімі адрозненнямі курсуюць з публікацыяй ў Юзафу Аляшкевічу.

З моманту смерці мастака мінула без драбніц

Радашковіцкі траецкі касцёл (пабудаваны ў 1850 годзе).

два стагоддзі, але біёграфы Аляшкевіча так і не пасунуліся наперад. На ўсялякі выпадак прывядзем яшчэ некалькі варыянтаў. “Аляшкевіч Іосіф Іванавіч (1777, мяст. Шыдува Расейнскага р-на Літ. ССР — 5.10. 1830), жывапісец. Творчасці звязана з маст.жыццём Беларусі, Літвы, Польшчы і Расіі. З сям’і беднага музыканта з Радашковіч (Маладзечанскі р-н)”. (Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі (т.1, 1984 г.).

У 2010 годзе мастацтвазнаўца, арт-крытык і пісьменнік Барыс Крэпак апублікаваў у “К” (№ 50) артыкул “Чарадзеі “іздальных вобразаў”. “Дык хто ж ён быў такі, наш зямляк, “шляхціц Мінскай губерні”, сын музыканта-двараніна з Радашковічаў, выдатны мастак і грамадскі дзеяч Іосіф (Ёзэф) Іванавіч Аляшкевіч? У некаторых дакументах сказана, што ён нарадзіўся ў сям’і беднага музыканта ў мястэчку

навукоўцаў і біёграфіаў, у іх на руках. Але каля месяца таму беларускі гісторык Аляксей Ластоўскі завершыў працу над артыкулам пра Юзафа Аляшкевіча для беларускай Вікіпедыі (дарэчы, самы падрабязны з усіх варыянтаў). Аб чым і паведаміў у сацыяльных сетках. Невырашаным засталася толькі адно пытанне, дзе ж і калі дакладна нарадзіўся мастак. На паведамленне адукнуўся калега спадар Ластоўскага даследчык Сяргей Кузняцоў, які літаральна за лічаныя хвіліны

знайшоў метрыку хросту Юзафа Аляшкевіча. Аказалася, што тая, што сфармуляваў, што мастак нарадзіўся ў Жамойці, у Шыдлаве ў 1777 годзе — не памыляліся. Праўда, пры ўсёй сваёй сэнсавайнаснасці, знаходка гэта не адказала на пытанні, што сям’я радашковіцкага шляхціца-кіраўніка капэлы рабіла ў гэты час у Жамойці. Вялома, што няма там адказаў і на пытанні радаволу, без якіх можна бяскожна спрачацца аб “этнічнай прыналежнасці” Аляшкевічаў.

КАРТЫ НА СТОЛ

Што цікава, да самага апошняга часу не была вядома дакладная дата самаго дня нараджэння мастака. Хача, што называецца, усе карты, у выглядзе прамых падказак — дзе яе шукаць (месяца нараджэння), былі, калі казаць менавіта пра

ДАПАМОГ ТАМАШ ЗАН

Пакуль Сяргеем Кузняцовым вліся пошукі ў жамойцкіх метрычных кнігах (дарэчы, даўно выкладзены ў Сёвіва ў вольным доступе), мне прыгадалася наступнае. Займаючыся зборам матэрыялаў пра

род Занаў у Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі, я на будучыню рабіў вылісы і пра род Аляшкевічаў. І цяпер заставалася толькі змахнуць пыл з нататнікаў, каб давесці да чытача прывесены навіну, што род Аляшкевічаў таго ж самага паходжання, што і Заны. Што яны карэньня, радашковіцкія. Што Жамойць адыграла ў жыцці бацькоў мастака толькі нязначную ролю, бо гэта была, можна сказаць, службовая камандыроўка. І нам застаецца толькі распавесці гісторыю Аляшкевічаў, якую мы пачнем ад сярэдзіны XVIII стагоддзя. Магчыма, пазней нам ўдасца палічыць веды пра гэты род, але на сённяшні момант адпраўнай датай з’яўляецца 1745 год.

Як сведчыць метрычны запіс 12 верасня 1745 года, у радашковіцкім касцёле адбыўся шлюб дзядюў мастака — Лаўрэнція Аляшкевіча і Кацярыны Лявончыкаўны (Лявончык).

У метрыках гэтага часу, па нейкай прычыне, адсутнічаюць згадкі — да якога стану (шляхта, мяшчане ці сяляне) належалі тая, якая ўступала ў шлюб. Але яны з’яўляюцца пазней, з чаго становіцца зразумела, што Лаўрэнція Аляшкевіч быў шляхецкага паходжання.

Чым займаліся дзяды Юзафа Аляшкевіча, якім быў іх дастатак, якім быў іх гісторыі апошніх ча-

вароту са смяротным вынікам для цара Пятра III, на трон ўзыйшла яго жонка Кацярына II. Якая пазней, разам са сваімі хаўруснікамі імператарамі Прусіі і Аўстрыі, знішчылі і ВКЛ, і, ўвогуле, Рэч Паспалітую Дзвюх Нацый. Так што год выдаўся памятным...

Жонка Лаўрэнція памерла 3 снежня 1782 года, ва ўзросце шасцідзесяці гадоў і была пахавана на радашковіцкіх могілках. Магчыма, побач з сынкам Мікалаем. Калі ж памёр сам Лаўрэнці — пакуль застаецца таямніцай.

Перад тым як перайсці да даследавання сямейнай гісторыі Яна Аляшкевіча, згадаем пра лёсы яго братаў, якія могуць даць ключы да якіх-небудзь іншых таямніц.

Пра лёс аднаго з блізкагоў Андрэя звестак няма. А вось пра Антона ёсць, і не малая колькасць. Праз год пасля шлюбу старэйшага брата Яна, 13 кастрычніка 1776 года, Антон ажаніўся з Аленай Більдзюкевіч. Мне вядома пра двух сыноў, якія нарадзіліся ў гэтым шлобе. Ян-Юзаф быў ахрышчаны 14 кастрычніка 1779 года, а Стафан-Лаўрэнці 22 жніўня 1784 года (пам.у 1786 годзе). Цікава, што кумаімі і асістэнтамі на хросты ў гэтых Аляшкевічаў запісаны прадстаўнікі вядомых шляхецкіх родаў — яснавельможныя Паўлікоўскія, Святарэцкія, Пазнякі, Стралкоўскія, Араноўскія і іншыя. Пры гэтым, пра знатнасць саміх Аляшкевічаў кажаць не выпадае, сярод іх не было носьбітаў ганаровых тытулаў і нейкіх дзейных чыноўнічых урадаў. Ёсць тут над чым паразважаць.

Метрыка хросту Юзафа Аляшкевіча (нарадзіўся 25 кастрычніка 1777 года).

Такім чынам мы бачым, што карані роду Аляшкевічаў сягаюць найменш у першую палову XVIII стагоддзя, і да канца стагоддзя яны даволі набылага ўладкаваліся і пашырылі свае пазіцыі ў Радашковіцкай парафіі. Але, калі не памыляюся, у радашковіцкіх мясцінах былі яшчэ і іншыя Аляшкевічы, якія жылі на вёсках і кантактаў паміж гэтымі сям’ямі заўважана не было.

У наступнай частцы нас чакае знаёмства не толькі з малым Юзафам і яго братам Мікалаем (таксама мастаком), але і з ўсёй іх сям’ёй. А таксама будзе зроблена спроба адказаць на пытанне, “а пры чым тут Жамойць?”

Помнік Матросу і Салдату — Героям абароны Севастопаля.

Апошнія контратакі абаронцаў Севастопаля. Чэрвень 1942 года.

(Заканчэнне.
Пачатак у №№ 8 — 9)

Міхаіл Савіцкі працягвае свае ўспаміны:

“...Але пад раніцу паведамленні былі тыя ж. І толькі тады пра гэты паведамлілі па падраздзяленнях. Нас падохала не тое, што галоўныя сілы Чырвонай арміі і флоту пакінулі Севастопаль. Мы ведалі і верылі, што горад, як і ўвесь Крым, зноў будзе нашым. Але на колькі часу разлічвалі прадукты харчавання, боепрыпасы і медыкаменты, якія ўжо заканчваліся? Ды і такі разлік весці не было часу: штодзённа нас атакавалі немцы, і мы, губляючы таварышаў, адбіваліся, як маглі. І нават імкнуліся контратакаваць. Часам здавалася: сядзеш на камяністым узбярэжжы Херсанскага маяка — на гэтай самай заходняй кропцы Крымскага паўвострава, непадалёк ад Камышовай бухты, і думаеш, што ніякая сіла цябе ўжо не можа прымусіць падняцца. Толькі абвясцілі і доўг перад Радзімай прымусае рухацца і рабіць сваю баявую справу. І гэта не проста прыгожыя словы — так было... Баі, у асноўным, ішлі па ўчастках. У другой палове дня 2 ліпеня наш участак збоку 35-й батарэі атакавалі фашысты з пяццю танкамі і трыма бронетранспарцёрамі. Бой, пераходзячы ў рукапашны, працягваўся да вечара, і мы з вялікімі стратамі ўсё ж адагналі фашыстаў і румынаў. Наколькі я памятаю, гэта быў наш апошні бой. Сур’ёзнай праблемай у нас на Херсанесе была адсутнасць пінтовай вады. Часам даводзілася піць марскую ваду, разбаўляючы ў ёй цукар, які ў нас яшчэ заставаўся. Спэка страшная, усё цела гарэла ад распаленых камянёў. Бывала, я і мае сябры амаль страчвалі розум і лезлі напрамом, каб завалодаць каністрай пінтовай вады альбо, калі шанцуе, нямецкай фляшкай з кавай. Здаецца, 3 ліпеня фашысты ля Херсанскай бухты ўзарвалі скалу, пад якой размяшчаўся шпіталь. Там заставалася шмат параненых. Дык вось усё яны на працягу

“Раней тут уставала зямля на дыбкі...”

*Апошні бой
Міхаіла
Савіцкага*

некалькіх хвілін былі закіданы нямецкімі гранатамі, у выніку чаго, мабыць, з сотні чалавек у жывых засталіся літаральна адзінкі. Увесь бераг у гэтым месцы быў пакрыты трупамі, наваленымі адзін на аднаго. Цяжка параненыя крычалі, прасілі іх прыстрэліць. Хто мог рухацца, імкнуўся паўзці да вады і тануў на вачах пад рогат варожых аўтаматчыкаў. Астатніх, хто яшчэ ацалёў, фашысты выцягвалі з-пад камянёў...”

Надышла раніца 4 ліпеня. Лётчыкі люфтвафэ з паветра пачалі раскідваць лістоўкі з заклікам здавацца ў палон. Тым часам група маракоў і чырвонаармейцаў на дошках, лодках і ўплаў спрабавалі ўцячы ў мора — у зыбкай надзеі, што іх падбярдуць нашы караблі і падводныя лодкі. Але выратаванне не прыходзіла, і “месеры” на брыючым палёце ўсіх лёгка расстрэльвалі з кулямётаў...

Каля дванацці гадзін падышлі нямецкія танкі і з берага сталі страляць на-

вясным агнём па апошніх абаронцаў чарнаморскай цвярдзіні. Як успамінаў Савіцкі, камандзір 1-га артдывізіёна капітан Канавалаў падбег да палкоўніка пяхоты: “Што будзем рабіць?” А той адказвае, што ёсць тры выйсцы: утапіцца, застрэліцца альбо палон. І трэба мо выбіраць апошні, таму што з палону можна збегчы і быць яшчэ карысным Радзіме. Мала хто падтрымаў такую ідэю, але разважаць на гэты конт не было калі. Знайшлі жалезную скрынку з-пад патронаў, завярнулі партыйныя, камсамольскія білеты, ваенныя пасведчанні ў цэлулоід і паклалі ў гэтую скрынку, якую зарылі ў скалах недалёка ад разбітага маяка...

А агнявая апрацоўка небывалай магутнасці ўсяго ўчастку абароны на Херсанескім паўвостраве шапёна працягвалася. На гэты раз авярэлыя фашысты (яны ж падобнага супраціўлення ніколі не сустракалі ў Еўропе!) рашылі апошніх абаронцаў Севастопаля

проста-такі сцерці з зямлі. Такой бамбардзіроўкі, артылерыйскай і мінамётнай, згадаў Савіцкі, ён яшчэ не бачыў. Боепрыпасы ўжо былі на нулі, “месеры” на брыючым палёце вялі кулямётны абстрэл, “юнкеры” таксама не драмалі — пры кожным зручным выпадку бамбілі з паветра. Усе, хто трымаў абарону, зразумелі: дапамогі не будзе і развязка хутка наступіць...

Уладзімір Мішчанка, былы аднапалчанін Савіцкага, пасля вайны стаў галоўным канструктарам буйнога прадпрыемства ў горадзе Крывыя Горы і напісаў успаміны, у якіх падрабязна апісаў і той бой 4 ліпеня

паласу, кідалі ўсё новае і свежыя воінскія часці, імкнуліся ўсімі сродкамі сцінуць нас, абаронцаў, у мора. Самалёты эскадрыльямі пікіравалі з усіх бакоў. Дымныя, перамяшаныя з пылам чырвона-жоўтай зямлі, слупы разрываў закрывалі сабой усю прастору вакол участкаў абароны. Калі дым, змяшаны з пяском, камянямі і рэшткамі разадраных на шматкі чалавечых цел, апускаўся на зямлю, да берага паўзлі фашысцкія танкі, а за імі — аўтаматчыкі. Іхнія атакі дорага абыходзілі ворагу. Абаронцы прыкрышы ўкладвалі навечна сотні нямецкіх трупаў, прымушаючы астат-

Аляксандр Кішчанка. “Апошні Севастопалец. Ліпень 1942 года”. Прысвячаецца Міхаілу Савіцкаму.

1942 года. Гэтыя рукапісныя старонкі, дасланыя аўтарам Савіцкаму ў Мінск, мае прадставілі ў фондзе Мастацкай галерэі творцы, куды яны былі перададзены сынам мастака — Андрэем Міхайлавічам. Прывозжу толькі адзін невялічкі фрагмент рукапісу, бо лічу яго па-спраўдліваму прадзівым дакументам пра тыя апошнія гераічныя і трагічныя дні Севастопальскай эпапеі, у крывавым кругавароце якой апынуліся Савіцкі і яго баявыя таварышы.

“Днём 4 ліпеня фашысты абстрэльвалі берагавую

сектары, а потым і зусім спыняўся. Ішлі чацвёртыя суткі без вады і ежы. Смерць ужо хэдзіла з каасой вакол апошніх абаронцаў Херсанеса, і падступала ўсё бліжэй і бліжэй. Едкае, стракатае і дымнае полымя агнямётаў рынулася ўгору па адхоне. Цяпер здавалася, што гараць нават насыпныя валы, жалезабетон, трава — усё плавілься, сплшчывалася, разбуралася, распаўзлася па зямлі... Няма нічога здзіўнага ў тым, што ў такой сітуацыі гітлераўскай войскі прашывалі займаць былыя ўмацаванні і руіны Севастопаля, сустракаючы на шляху толькі асобныя ачагі супраціўлення.

Міхаіл Савіцкі: “У мяне біяграфія дрэнная. Трапіў у палон — значыць здраднік, лічылася ў савецкі час. Нават пазней у Мастацкім вучылішчы многія мае сакурснікі глядзелі на мяне крыва, падазрона. Тым больш і тады працягвалі выклікаць мяне на “тутаркі” ў адпаведныя органы. І нікога не хваліла, што я не здаўся ў палон, а мяне здалі разам з горадам. Здалі па віне камандавання. Так, прычыны трагедыі Севастопаля шмат у чым заключаны ў бяздарным кіраўніцтве нашай абароны, і дзясяткі тысяч параненых, загінулых і палонных нашых чырвонаармейцаў і чырвонафлотаў — галоўная яго віна...”

Падрабязнасці свайго папанення Савіцкі не памятаў. Апошнія, што ён бачыў, ці яму здавалася, нібы бачыў, — фантан успехнай зямлі і каменнага пылу. Хутчэй за ўсё, як у вершак: “Я не слышала разрыва. / Я не выдал той взышкі, — / Точно в пропасть с обрыва — / И ни дна, ни покрывки...”

Гэтым выбухам Савіцкі быў моцна кантухаваны на правае вухо, на хвіліну страціў прытомнасць, але, у адзрэнне ад да байца з верша Твардоўскага, змог вярнуцца на бок жыцця, не пераходзячы за мяжу небыцця. Калі ачуўся, над ім стаяў нямецкі аўтаматчык з закасанымі па локцаў рукавамі...

Далей — пекла: перапоўненая змардаванымі, параненымі, скалечанымі палоннымі сімферопальска-кай турма, перасыльная лагеры ў Бахчысарай і Мікалаева, 326-ты шталаг, працоўны лагер для ваеннапалонных у Дзюсельдорфе. Канцлагеры смерці Бухенвальд, Мітэльбау-Дора, камянялоны “Кравінікі”, Дахау. Вызваленне саюзнымі войскамі прыйшло 29 красавіка 1945-га. Вязня знайшлі непрытомным, ледзь жывым... Але — выжыў. Насуперак усяму выжыў. Мабыць, Бог яго захаваў, захаваў дзеля мастацтва, дзеля краіны, дзеля свету...

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ МАСТАЦКІЯ МУЗЕІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экскурсійнае бюро)
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". **Выставы:**
■ Выстава твораў Леаніда Марчанкі "Летапіс маіх дарог" — да 21 сакавіка.

■ Выстава "Лёс мастака" (да 125-годдзя Міхаса Філіповіча) — да 4 красавіка.
■ Выстава твораў жывапісу, графікі Алега Прусавы "Надпіс на адвароце".
■ Выставачны праект "Давід Якерсон. Скульптура. Графіка" — да 4 красавіка.
■ Выстава "Ліза Саціліс — Джорджа дэ Кірыка. Скульптура, графіка".
■ Выстава жывапісу Паўла Хадаровіча "Мова рэчаў" — да 16 сакавіка.

■ "Фердынанд Рушчыц": віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
■ Віртуальная выстава твораў Віталія Чарнабрысава "Вангогісты Гаген".
■ Літаратурна-мастацкае свята "МАСТ-READ: Шамякін, Мележ, Крапіва" — 6 сакавіка. Пачатак а 15-й.

Філіялы музея МУЗЕІ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОІ ХІХ СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". **МУЗЕІ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага руніка.

■ **Займальны майстар-класы** па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запісабавязковы.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага руніка.

■ **Займальны майстар-класы** па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запісабавязковы.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНАГА МАСТАЦТВА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Нярасава, 3
Тэл.: 399-09-79
Час працы: серада-нядзеля цз 12:00 да 20:00

■ Інтэрактыўны выставачны праект "PRO-котов" — да 28 сакавіка.
■ Выставачны праект "Альтэрнатыва" — да 21 сакавіка.

■ Выстава "У пошуках лепшага" — да 21 сакавіка.
■ Выстава "Адваротны інфармацыя. Форма. Аб'ект. Прастора" — да 2 мая.

■ Выстава "Лініі і куты" — да 2 мая.
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: аўторак-нядзеля 12:00-20:00

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

■ Выстава "Лінія любові. Зратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕІ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Мастак і час", прымеркаваная да 90-годдзя з дня нараджэння Георгія Паплаўскага — да 12 сакавіка.

■ Фотадакументальная часовая экспазіцыя "Армія, народжаная Кастрычнікам", прысвечаная Дню абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 21 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя "Лёс жанчыны" — да 12 красавіка.
■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

■ Часовая экспазіцыя да 125-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы — да 22 сакавіка.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА" звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

(артэфакты з калекцыі Музея Фіццільяма Кэмбрыджскага ўніверсітэта, Нацыянальнага гісторычнага музея і Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж"). У складзе пастаяннай экспазіцыі.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейска, 1.
Ратуша
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Букет святочных канцэртаў,

або Віншаваць — дык з музыкай

Здаецца, ніколі яшчэ да жаночага свята музыканты не адорвалі нас такой колькасцю адметных, разнастайных канцэртных праграм — на ўсе стылі і густы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

станоўка якая неўзабаве ўпрыгожыць афішу.

Адначасова ў філармоніі 7 сакавіка — яшчэ два канцэрты. У Вялікай зале — "Падарунак жанчыне" ад сімфанічнага аркестра музычнай капэлы "Санорус", запрошаных салістаў і заслужанага артыста Беларусі Віктара Барыскавіча. Гэта яго другая аўтарская праграма ў якасці дырыжора сталічнай філармоніі: першая, "Мужчына & Жанчына", была зроблена да Дня закаханых. На гэты раз стыльвы разгорт яшчэ больш шырокі — ад А.Віваальды да С.Пракоф'ева і песень гурта АВВА.

А ў Малой зале — "Тэатральныя старонкі ў гуках раэля". Народны артыст Беларусі Ігар Алоўнікаў прадставіць фартэп'янальны пералажэнні (пераважна свае) музыкі з драматычных спектакляў, опер, балетаў. Шмат будзе і жаночых музычных партрэтаў, у тым ліку з "Кармэн", "Спячай прыгажуні", лермантаўскага "Маскарада" (знакаміты "Вальс Ніны" Анатолія Багатырова).

Дый сёння ўвечары — таксама два філарманічныя канцэрты. Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр на чале з нястомным Аляксандрам Ансімавым уваляе нас музычнай абліччы Раймонды, Снягуркі, Русалкі, Далілы і іншых дзяўчат-жанчын. А паралельна ў Малой зале — праграма "Дзе натхненне непадобна...": харавыя раманы ў выкананні Дзяржаўнага камернага хору краіны на чале з Наталліяй Міхайлавай.

А яшчэ — крыху аперэтанай музыкі, неапаляцкіх песень, сучаснай харэаграфіі ("Танга для Клода" ў пастаноўцы Юліі Дзітка і Канстанціна Кузняцова). Прагучыць і беларуская музыка: урыўкі з опер "Свая легенда" Дзмітрыя Смольскага, што замацавалася ў рэпертуары, і "Дзікае палаванне караля Стаха" Уладзіміра Солтана, новая па-

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ АКАДЭМІЧНЫЯ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 6 — "Багема" (опера ў 4-х дзеях) Дж.Пуччыні. Дырыжор — Алег Лясун.
■ 7 — Святочны канцэрт з удзелам зорак Вялікага тэатра Беларусі. Дырыжоры — Алег Лясун, Дзмітрый Мацівенка.

■ 9 — Канцэрт "Модна. Або размовы пра дасканаласць". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 10 — "Баядэтка" (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса. Дырыжор — Мікалай Калядка.

■ 11 — "Князь Ігар" (опера ў 2-х дзеях з пралагам і эпілагам) А.Барадзіна. Дырыжор — Іван Касцяцін.

■ 12 — "Стварэнне свету" (балет у 2-х дзеях) А.Пятрова. Дырыжор — Мікалай Калядка.
■ 13 — "Церам-церамак" (опера ў 2-х дзеях) І.Польскага. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак а 12-й.

■ 13 — "Вяселле Фігара" (опера ў 2-х дзеях) В.А.Моцарта. Дырыжор — Алег Лясун.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫВ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Тук-тук! Хто там?" (казка ў 2-х дзеях) Л. Ралчава.
■ 7 — "Церам-церамак" (музычная казка) С.Маршак. Пачатак спектакляў аб 11-й.

■ 10 — "Бука" (казка-гульня) М.Супоніна. Пачатак а 18-й.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газеты можна вылісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Беллошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").